

Θέσεις για την Covid-1984

i giorni e le notti

Η μετάφραση του κειμένου «Tesi sul Covid-1984» από το ιταλικό αναρχικό περιοδικό *i giorni e le notti* έγινε ενισχυτικά της εκδήλωσης-συζήτησης του Θεοσίτη με αφορμή την έκδοση της μπροσούρας: από την καραντίνα στην «ελευθερία» (*antitriage*) στις 16.10.21.

**Το πρωτότυπο μπορεί να βρεθεί
στο ilrovescio.info**

antitriage@espiv.net

Θέσεις για την Covid-1984

*Όταν μου παρουσιάζεται κάτι ως πρόοδος,
πρώτα αναρωτιέμαι αν μας κάνει πιο ανθρώπινους ή λιγότερο ανθρώπινους.*

Τζορτζ Όργουελ

Οι πιο απάνθρωπες ενέργειες σήμερα είναι ενέργειες χωρίς ανθρώπους.

Günther Anders

I. Αλήθειες κρυμμένες στην επιφάνεια

«Πώς είναι δυνατόν να μην το έχουν προσέξει και να το έχουν αποδεχθεί;». Αυτό είναι το ερώτημα που θα θέσουν οι αναγνώστες των βιβλίων ιστορίας και οι θεατές των ταινιών που, μετά από δεκαετίες, θα εξιστορούν τα πολλά ψέματα που συνόδευσαν το ξέσπασμα της Covid-19 και δικαιολόγησαν τα σχέδια για κυριαρχία με το πρόσχημα της αντιμετώπισής της. Και αυτοί οι μεταθανάτιοι παρατηρητές θα πάρουν άνετα το μέρος της αρετής, όπως κάνουμε εμείς όταν διαβάζουμε ένα βιβλίο για τον αντιναζιστικό αγώνα ή βλέπουμε μια ταινία για την εξέγερση κατά της δουλείας.

Εβδομήντα χρόνια μετά τα γεγονότα, δημοσιεύτηκε κάτι που μοιάζει με μια εμπειριστατωμένη και αληθινή αναπαράσταση της εξάπλωσης και του αντίκτυπου της λεγόμενης «ισπανικής» γρίπης τον περασμένο αιώνα. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι οι λόγοι για μια τέτοια καθυστέρηση συνδέονται με την ιδιαιτερότητα μιας πανδημίας που έληξε ακόμη πιο τραγικά με εκείνη την τεράστια σφαγή που ήταν ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος- καθώς και με το βάρος που είχε το ασάβινο πλέγμα της στρατιωτικής λογοκρισίας στους σύγχρονους και τις επόμενες γενιές (ο ίδιος ο ορισμός της *ισπανικής γλώσσας*, όπως είναι γνωστό προέρχεται από το γεγονός ότι μόνο ο Τύπος της ουδέτερης Ισπανίας μπορούσε να μιλάει ελεύθερα γι' αυτήν). Είμαστε όμως σίγουροι ότι η σημερινή ζούγκλα των πηγών, σε συνδυασμό με την προληπτική και άγρια απαξίωση που επηρέασε και συνεχίζει να επηρεάζει κάθε ανένταχτη ανάλυση, δεν θα θεωρηθεί από μόνη της ένα κλουβί από πυρίτιο από τους ιστορικούς του μέλλοντος; Μόλις ένα χρόνο μετά την έναρξη της Covid, αλγόριθμοι τεχνητής νοημοσύνης χρησιμοποιούνται για την ανάλυση επιστημονικών άρθρων που δημοσιεύονται σε ηλεκτρονικά περιοδικά, τόσο μεγάλη είναι η πληθώρα τους. Για ποιο πράγμα μπορούν να είναι αρκετά σίγουροι οι ιστορικοί αυτοί;

Είναι πιθανό ότι οι καλύτεροι από αυτούς θα διαχωρίσουν και θα επιχειρηματολογήσουν -όπως έχει ήδη συμβεί για πολύ μεγαλύτερα ιστορικά γεγονότα, όπως ο αποικισμός της Αμερικής ή ο ναζισμός- από δύο προσεγγίσεις: τη μια *λειτουργιστική* και την *άλλη προθετική*, με άλλους ιστορικούς να αναζητούν αργότερα μια σύνθεση μεταξύ των δύο θέσεων. Η λειτουργιστική προσέγγιση ευνοεί την ανάλυση της κοινωνικής δυναμικής -η προθετική προσέγγιση δίνει μεγαλύτερη σημασία στις αξίες και τις διακηρυγμένες ατζέντες των ελίτ. Ήταν η εξόντωση των ινδιάνικων λαών ένα σκόπιμο σχέδιο ή το αποτέλεσμα ενός συνόλου ταυτόχρονων αιτιών (στις οποίες η ακούσια εξάπλωση από τους *κονκισταδόρες* των θανατηφόρων για τους ιθαγενείς ασθενειών έπαιξε τουλάχιστον τον ίδιο ρόλο με την αναπαράσταση των ιθαγενών ως άψυχων από το Καθολικό δόγμα); Η καταστροφή των Εβραίων ήταν το αποτέλεσμα μιας συνολικής κινητοποίησης των βιομηχανικών και γραφειοκρατικών δυνάμεων και μηχανισμών ή η υλοποίηση ενός κομματικού προγράμματος που ήταν σαφές από την αρχή;

Όπως είναι γνωστό, ακόμη και από τις ίδιες ιστορικές πηγές, οι οποίες δεν είναι ποτέ εξαντλητικές από μόνες τους, οι ερμηνείες μπορεί να αποκλίνουν κάπως καθώς δεν μπορούν ποτέ να διαχωριστούν από την ευρετική, ηθική και πολιτική υποκειμενικότητα του ιστορικού. Ένας φιλελεύθερος ιστορικός, για παράδειγμα, που βλέπει τον ναζισμό ως μια τερατώδη παρένθεση στην πρόοδο του εικοστού αιώνα, θα τείνει να εξηγήσει τους θαλάμους αερίων ως μια αντισημιτική τρέλα και όχι ως μια *λύση* που παρήχθη από έναν τεχνικό και γραφειο-

κρατικό μηχανισμό μέσα στις *ατσάλινες θύελλες* ενός ιδιαίτερα σκληρού ενδοϊμπεριαλιστικού πολέμου. Διαφορετικά, οι κατηγορούμενοι της προσωπικής του Νυρεμβέργης δεν θα ήταν μόνο οι ναζιστές ιεράρχες, αλλά και οι βιομηχανικοί διευθυντές και αρκετές επιστημονικές αρχές (και η ευθύνη για τα εργοστάσια εξόντωσης θα περνούσε τον ωκεανό, χτυπώντας πλήρως τον γίγαντα IBM...). Αντιθέτως, θα έτεινε να θολώσει όλα όσα προσδίδουν στον βρετανικό αποικισμό της Βόρειας Αμερικής *πρόθεση* εξόντωσης. Μπορεί ένας θαυμαστής της αμερικανικής δημοκρατίας, ως ιστορικός, να ισχυριστεί τη γενοκτονική προέλευσή της;

Η επαναστατική κριτική έχει υιοθετήσει τις λειτουργιστικές εξηγήσεις των ιστορικών φαινομένων. Και αυτό όχι μόνο επειδή η υλιστική ανάλυση είναι πάντα πολυπαραγοντική (ευρετικός λόγος), αλλά και επειδή (ηθικοπολιτικός λόγος) οι προθετικές αναγνώσεις καταλήγουν λίγο-πολύ να αθρώνουν εκούσια το κοινωνικό σύστημα, καθιστώντας τη φρίκη την εξαίρεση και όχι τον κανόνα, μετατρέποντας ορισμένες μορφές καταπίεσης από δομικές δυναμικές σε πολιτικές παθολογίες.

Μεταξύ αναρχικών και μαρξιστών, και μέσα σε αυτά τα δύο ρεύματα του ίδιου του προλεταριακού κινήματος, ωστόσο, υπήρχε πάντα μια σύγκρουση σχετικά με το τι είναι πραγματικά δομικό και τι κατά κάποιον τρόπο παράγωγο (και πάλι, τι βαθμό αυτονομίας έχουν τα παράγωγα στοιχεία). Για να το θέσουμε σχηματικά, για τους αναρχικούς, η εξουσία δεν συμπίπτει με το κέρδος, και είναι περισσότερο η προσταγή που παράγει προνόμια παρά το αντίθετο. Υπάρχουν ιστορικές στιγμές κατά τις οποίες η θέληση για εξουσία και η πολιτική της πρόθεση υπερσχύουν της δυναμικής της καπιταλιστικής συσσώρευσης. Κραυγαλέο παράδειγμα είναι ο ναζισμός. Η τελική λύση επιδιώκεται ακόμη και όταν η υλικοτεχνική της υποδομή αφαιρεί όλο και περισσότερους πόρους από τη γερμανική πολεμική μηχανή. Γιατί; Λόγω κάποιας ευθείας γραμμής μεταξύ των σελίδων του *Mein Kampf* και των θαλάμων αερίων; Όχι, γιατί αυτό ήταν το λειτουργικό αποτέλεσμα ολόκληρης της τεχνο-γραφειοκρατικής μηχανής, η οποία είχε καταστήσει τον αντισημιτισμό κινητήρια δύναμή της. Αν, από την άλλη πλευρά, περιοριστεί κανείς στην παρατήρηση της δυναμικής των «απρόσωπων δυνάμεων του κεφαλαίου» (και συνεπώς στερούμενος οποιασδήποτε αυτόνομης πολιτικής πρόθεσης), η καταστροφή της εκμεταλλεύσιμης εργασίας αποδεικνύεται μια μη λειτουργική σπατάλη, και συνεπώς είναι δύσκολο να εξηγηθεί.

Η επαναστατική κριτική της συνωμοσίας έχει επίσης να κάνει με τον λειτουργισμό και την προθετικότητα. Για μεγάλο χρονικό διάστημα, συνωμοσία (ή *αστυνομική θεώρηση της ιστορίας*) σήμαινε κάθε εξήγηση που αποτυγχάνει να εξηγήσει τη δυναμική των πολιτικών και κοινωνικών συγκρούσεων και εντοπίζει τα αίτια των ιστορικών γεγονότων στα λιγότερο ή περισσότερο κρυφά σχέδια μιας ελίτ ή στους ελιγμούς κρυφών λόμπι, αστυνομικών και μυστικών υπηρεσιών. Η φασιστική θέση για τον εβραϊομασονικό θόλο που κυβερνά τον κόσμο ή η σταλινική θέση σύμφωνα με την οποία οι ομάδες που ασκούσαν ένοπλο αγώνα στην Ιταλία καθοδηγούνταν από τους παραστρατημένους μηχανισμούς του κράτους, είναι από τα πιο γνωστά παραδείγματα. Και στις δύο περιπτώσεις, η συνωμοσία ήταν ένα όπλο κατά των κινήματων. Κανένας πολιτικός ή δημοσιογράφος, στην πραγματικότητα, δεν όρισε ποτέ ως συνωμότες εκείνους που υποστήριζαν ότι οι Ερυθρές Ταξιαρχίες χειραγωγούνταν, επειδή το *απαράδεκτο* σκάνδαλο ήταν ακριβώς η ύπαρξη μιας ανεξέλεγκτης ταξικής σύγκρουσης, μέσα στην οποία ήταν δεδομένη η αυτόνομη δράση των μαχόμενων πολιτικών ομάδων -κάθε *παρασκηνιακή* εξήγηση, που αφαίρεσε αυτό το «δημόσιο μυστικό», ήταν λειτουργική για το κράτος. Ακόμα και η υπόθεση της εμπλοκής τμημάτων του κρατικού μηχανισμού στην απαγωγή του Μόρο... Καλύτερα μια τολμηρή spy story παρά η ωμή και απλή αλήθεια μιας ομάδας εργατών που οργανώνονται και πάνε να πιάσουν τον επικεφαλής του κυβερνώντος κόμματος. Η εμμονική επανάληψη του πρώτου μπορεί να τροφοδοτήσει μια ακμάζουσα εκδοτική αγορά για χρόνια και να παράγει κατατονικά-καταθλιπτικά κοινωνικά αποτελέσματα, ενώ η απλή εκφώνηση του δεύτερου αρκεί για να ταρακουνήσει αρκετά *arcana imperii* (σμ: *αυτοκρατορικά μυστικά*) και κινδυνεύει, κυρίως, να σπείρει τον σπόρο ορισμένων κακών σκέψεων στα κεφάλια των ανθρώπων.

Αλλά η επαναστατική κριτική της συνωμοσίας έχει βαθύτερους και λιγότερο τυχαίους λόγους: ο πρώτος από αυτούς είναι ότι *αυτό που εμφανίζεται είναι υπεραρκετό* για να απεχθάνεσαι αυτόν τον κόσμο και να προσπαθείς να τον ανατρέψεις.

Ο όρος «θεωρητικός της συνωμοσίας» χρησιμοποιείται εδώ και καιρό κυρίως από ανταγωνιστικά κινήματα για να διακρίνουν την πραγματική κριτική από την αντιδραστική παρωδία της και να επαναφέρουν την Αστυνομία στη θλιβερή και υποδεέστερη λειτουργία της, αντί να την καθιστούν πρωτοκαθεδρία: μεταξύ της ιστορικής μνήμης των αγώνων και των εγγράφων του αστυνομικού τμήματος που διαχειρίζεται! Για τους λεγόμενους απλούς ανθρώπους, αυτό το επίθετο-ουσιαστικό έλεγε λίγα ή τίποτα.

II. «Αντίο Γκαριμπάλντι¹»

Σε όλη την ιστορία, οι φτωχοί και οι εκμεταλλεζόμενοι προσπάθησαν να εξηγήσουν τον κόσμο (και να αποκτήσουν θάρρος) με τα εργαλεία που είχαν στη διάθεσή τους. Η λαογραφία ήταν πάντα ένα από αυτά. Οι πεποιθήσεις, οι μπαλάντες, οι τελετουργίες, οι παροιμίες, οι θρύλοι και τα παραμύθια υπήρξαν οι αυθόρμητες μορφές ενός λαϊκού, προφορικού, αμόρφωτου πολιτισμού. Αυτή η λαογραφία ανακάτεψε αρκετά στοιχεία αλήθειας (ως αυτοκατανόηση της δικής της εμπειρίας), μέσα σε ένα μοιρολατρικό και στοχαστικό πλαίσιο (ταυτόχρονα έκφραση της υποταγής στις παραστάσεις της άρχουσας τάξης και του αντίποδα μιας αιχμαλωτισμένης εμπειρίας).

Ο Γκράμισι -για τον οποίο, ας είναι σαφές, έχω πολύ λίγη πολιτική συμπάθεια- είτε με πετυχημένη διορατικότητα ότι ο προλεταριακός πολιτισμός δεν πρέπει να έχει μια υπεροπτική, στάση παντογνώστη απέναντι στη λαϊκή λαογραφία, αλλά πρέπει να αναλάβει το καθήκον να συγκεντρώσει τα στοιχεία της αλήθειας και να τα απαλλάξει από μοιρολατρικές αναπαραστάσεις. Ο τολιατισμός ήταν η παρωδία αυτής της διάθεσης: αντικατέστησε τους λαϊκούς μύθους με πολιτικούς μύθους, με τον μύθο να νοείται εδώ ως εκείνο που ενσταλάζει τόσο την παθητικότητα όσο και την ελπίδα. Γιατί ο Τολιάτι², κατόπιν οδηγιών της Μόσχας, επέβαλε το όνομα *Γκαριμπάλντι* στα μέλη των αντάρτικων ομάδων; Όχι μόνο για να τονιστεί ο πατριωτικός χαρακτήρας της Αντίστασης (ως το «δεύτερο Risorgimento³»), αλλά και για να *τεχνικοποιηθεί* -όπως θα έλεγε ο Károly Kerényi- ένας μύθος λύτρωσης τυπικός της λαϊκής λαογραφίας («Αντίο Γκαριμπάλντι!»).

Η λαϊκή λαογραφία περιέχει τόσο την ιδέα ενός κόσμου που καθίσταται άδικος και αμετάβλητος μέσω ενός είδους ξορκιού όσο και την ιδέα μιας μαγικής και επώδυνης συνταγής που θα μπορούσε να τον λυτρώσει με τη μία, διαγράφοντας χρέη και ανισότητες (το Ιωβηλαίο). Αν υπάρχει κάτι που δεν ανήκει στη λαογραφία -και που έχει εισαχθεί σε αυτήν από έξω- είναι ακριβώς η ιδέα της προόδου, η πίστη στην απελευθέρωση λίγο-λίγο, σύμφωνα με τη σωρευτική χρονικότητα και την ανοδική δυναμική ενός ιστορικού νόμου.

III. Υπηρεσίες

Ένα πρωτοφανές στοιχείο στη διαχείριση της επιδημίας Covid-19 είναι η χρήση του όρου «συνωμοσία» από τα μέσα ενημέρωσης, ο οποίος αποδίδεται σε κάθε θέση που αμφισβητεί τις επίσημες αλήθειες. Μια τόσο σκληρή -και τόσο διεθνής- χρήση δεν μπορεί να είναι τυχαία, καθώς ανταποκρίνεται τόσο σε *λειτουργικούς* όσο και σε *εμπρόθετους* λόγους. Για να δώσουμε ένα παράδειγμα αυτής της *αντίστροφης* χρήσης μιας έννοιας που χρησιμοποιήθηκε στο παρελθόν κυρίως από τους επαναστάτες, αρκεί να αναφέρουμε την Έκθεση των ιταλικών μυστικών υπηρεσιών για το έτος 2020, στην οποία η λέξη εμφανίζεται να προσδιορίζει τόσο τις θέσεις της ακροδεξιάς όσο και αυτές του ανταγωνισμού. Το γεγονός ότι ένας μυστικός πράκτορας αποκαλεί κάποιον θεωρητικό συνωμοσίας δεν μπορεί να απορριφθεί βιαστικά ως απλή σύμπτωση, ούτε μπορεί να εκληφθεί ως αστειότητα. Ακριβώς όπως αξίζει να ερμηνευτεί το γεγονός ότι οι ιδέες και οι δράσεις κατά των κεραιών 5G και οι θέσεις κατά του μαζικού εμβολιασμού είναι αυτές που έχουν επικριθεί περισσότερο ως συνωμοσίες. Η σχέση μεταξύ της αποψίλωσης των δασών, της βιομηχανικής αναπαραγωγής και του άλματος των ιών σε άλλα είδη ακούστηκε αρχικά (και στη συνέχεια όλο και λιγότερο) στο ραδιόφωνο, σε εμπεριστατωμένα ρεπορτάζ που πραγματοποιήθηκαν από αδέκαστους εμπειρογνώμονες, των οποίων η λειτουργία φαινόταν να είναι ακριβώς αυτή της προσποιητής υποστήριξης της αντικαπιταλιστικής ανάλυσης σε γενικό επίπεδο, προκειμένου αυτή να αφοπλιστεί στην άμεση δράση της. Από την άλλη πλευρά, κάθε ζωντανή τηλεφωνική κλήση που έστω και υπαινιχθήκε αμφιβολίες για τον εμβολιασμό ή η είδηση μιας καμένης κεραιάς τηλεπικοινωνιών προκαλούσε οργισμένες αντιδράσεις και τον γενικό χαρακτηρισμό: συνωμοσία. Ας διατυπώσουμε μια υπόθεση σχετικά με αυτή την παρωδία στο τετράγωνο (ο θεωρητικός της συνωμοσίας, ιστορικός εχθρός του

¹ Ο Τζουζέπε Γκαριμπάλντι, εθνικός ήρωας στην Ιταλία, υπήρξε ηγετική στρατιωτική μορφή στον αγώνα εθνογένεσης του ιταλικού κράτους -δια της ενοποίησης των βασιλείων Βορρά και νότου.

² Ιστορικός γραμματέας του ΚΚ Ιταλίας από το 1927 ως τον θάνατό του το 1964.

³ Risorgimento σημαίνει «αναγέννηση». Έτσι έχει ονομαστεί η περίοδος εθνικών αγώνων του 19^{ου} αιώνα για την ενοποίηση και εγκαθίδρυση του ιταλικού έθνους-κράτους.

επαναστατικού κινήματος, γίνεται ξαφνικά εχθρός του κράτους). Είναι πιθανό ότι οι κυβερνήσεις περίμεναν ότι οι επαναστάτες και οι ανταγωνιστές θα αμφισβητούσαν ριζικά το πραγματικό νόημα και τη λειτουργία των «αντι-Covid» μέτρων τους. Σε ένα μείγμα σκοπιμότητας και δοκιμασμένης λειτουργικότητας, για να ευθυγραμμιστούν ορισμένα λόγια του κράτους και ορισμένα λόγια των ανταγωνιστών (ιδίως εκείνων που ανησυχούσαν περισσότερο για τη διακινδύνευση της δημόσιας εικόνας τους) αρκούσε να παρουσιαστούν οι «συνωμότες» ως εχθρός της συλλογικής υγείας και η κυβέρνηση ως εγγυητής της (όσο αδέξια, ανίκανη ή υποταγμένη στα συμφέροντα της Confindustria (σ.μ. ο Ιταλικός ΣΕΒ) και αν είναι). Στο παρασκήνιο, όπως θα δούμε, ένας άλυτος κόμπος τόσων κινήματων του εικοστού αιώνα έχει διογκωθεί σε όλη του την υλικότητα: το ζήτημα του κράτους.

Εν τω μεταξύ, πού έχει εξαφανιστεί η πεποίθηση ότι όσα μας λένε στην τηλεόραση είναι *όλα ψέματα*; Στη λαϊκή λαογραφία, στις μορφές που παίρνει στην ψηφιακή κοινωνία. Η «κριτική κουλτούρα» -σύμφωνα με την υπόθεση του Γκράμισι- φώτισε τα στοιχεία της αλήθειας προσπαθώντας να διαλύσει τα μοιρολατρικά-αντιδραστικά; Όχι. Προκειμένου να κρατηθεί μακριά από τη «συνωμοσία», τα «fake news» και τον «νεγκασιονισμό» (σ.μ. «αρνητισμός»), αγνόησε σκόπιμα τους λόγους -συγκεκριμένους, μερικούς, αφελείς, μολυσμένους όσο θέλει κανείς, αλλά και κατανοητούς και λογικούς- σε μια φθίνουσα δυναμική: αν δεν είπα τίποτα για το *lockdown* χτες, τι μπορώ να πω για την απαγόρευση κυκλοφορίας σήμερα; Αν δεν είπα τίποτα για την άρνηση της κατ' οίκον περίθαλψης, τι γίνεται με τα εμβόλια; Έτσι, καθώς η ομίχλη πύκνωνε και το κλουβί ενισχυόταν, όλοι ακολουθούσαν τους δρόμους που ένιωθαν πιο ασφαλείς: κάποιοι αντιδρούσαν στην καταστολή, άλλοι υποστήριζαν τους αγώνες των εργαζομένων στα logistics, άλλοι αγωνίζονταν ενάντια στην περιβαλλοντική καταστροφή. Δίκαιες και αναγκαίες μάχες, φυσικά, αλλά κατά κάποιο τρόπο *στην πλευρά* του εδάφους που το κράτος και οι τεχνοκράτες είχαν τοποθετήσει τα τάγματά τους.

IV. Τοξικά αέρια

Οι κυρίαρχες τάσεις στο προλεταριακό κίνημα του εικοστού αιώνα -οι οποίες δεν εξαφανίστηκαν εντελώς μετά την άμπωτη των αγώνων της δεκαετίας του '70 και την εξαφάνιση της Σοβιετικής Ένωσης, αλλά πήραν αντίθετα λανθάνουσες και *αέριες* μορφές- έβλεπαν στο κράτος είτε μια ουδέτερη πολιτική οργάνωση είτε μια απλή επιχειρηματική επιτροπή της αστικής τάξης. Στην πρώτη περίπτωση, η είσοδος των εργατικών κομμάτων στους θεσμούς και η βελτίωση της κατάστασης των εργαζομένων τις οποίες θα αποσπάσει η συνδικαλιστική βία θα διευρύνουν προοδευτικά τους χώρους της δημοκρατίας σε σημείο που θα οδηγήσουν στον σοσιαλισμό· στη δεύτερη περίπτωση, μόνο η βίαιη κατάκτηση της πολιτικής εξουσίας θα επιτρέψει την αντικαπιταλιστική χρήση του κράτους (το πρώτο βήμα προς την εξαφάνισή του). Ο σταλινισμός έκανε το πρώτο όραμα τακτική και το δεύτερο στρατηγική (ή, ακριβέστερα, μια μαγευτική υπόσχεση με την οποία δικαιολογούσε τη συμμαχία με τα πιο «προοδευτικά» τμήματα της αστικής τάξης). Με τον καιρό, η τακτική έγινε στρατηγική και το αστικό δημοκρατικό κράτος έγινε ένας ανυπέρβλητος ορίζοντας. Τα συμφέροντα των φτωχών θα διασφαλιζόνταν με την αντιπαράθεση της «ιδιωτικής» (και μάλιστα «μονοπωλιακής») εξουσίας του κεφαλαίου με την «καθολική» εξουσία του κράτους. Επομένως, ο κρατικός σχεδιασμός της οικονομίας και η δημόσια χρηματοδότηση της επιστημονικής έρευνας αποτελούσαν ήδη προκεχωρημένα φυλάκια του σοσιαλισμού.

Αυτό το μοτίβο συναντάμε στις διεθνείς κινητοποιήσεις κατά της παγκοσμιοποίησης: οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές είναι αποφάσεις που λαμβάνονται από θεσμούς που είναι πλέον όμηροι των πολυεθνικών (και του χρηματοπιστωτικού κεφαλαίου), απαλλαγμένοι από κάθε «κυριαρχία». Είναι άραγε περίεργο που ορισμένα τμήματα του πληθυσμού βλέπουν τη «Big Pharma» πίσω από τη διαχείριση της επιδημίας Covid-19 και το Σύνταγμα ως το μόνο εμπόδιο και πηγή νομιμοποίησης της «αντίστασής» τους; Το μοτίβο είναι παρόμοιο: η επιστημονική έρευνα προσαρμόζεται στα συμφέροντα λίγων, η οικουμενική αποστολή του κράτους διακυβεύεται από κυβερνήσεις που ξεπουλιούνται στις μεγάλες επιχειρήσεις. Περίπου το ίδιο με αυτούς που ισχυρίζονται ότι «τα εμβόλια είναι κοινό αγαθό», αλλά με πολύ λιγότερο λογικό και συνεπή τρόπο: μπορεί ένα προϊόν που αναπτύσσεται και πωλείται από τη «Big Pharma» -καθώς και εγκεκριμένο από φορείς ελέγχου που η ίδια χρηματοδοτεί- να είναι ποτέ «κοινό αγαθό»; Το να μη βλέπουμε πώς οι *προθέσεις* των φαρμακευτικών (και ψηφιακών) πολυεθνικών καθίστανται εφικτές από τη λειτουργία της τεχνολογικής ανάπτυξης συνεπάγεται μια τεράστια απλούστευση (η οποία απαλλάσσει το κοινωνικό σύστημα στο σύνολό του και εξακολουθεί να επικαλείται το κράτος, τη δικαιοσύνη, μια νέα Νυρεμβέργη...). Είναι όμως πιο ρεαλιστικό να απαιτήσουμε από τις ίδιες αυτές πολυεθνικές να παραιτηθούν από τις πατέντες τους και να μεταφέρουν τις τεχνολογίες τους στις

φτωχές χώρες; Και υποδηλώνει μεγαλύτερη κατανόηση του τρόπου με τον οποίο λειτουργεί ο βιομηχανικός μηχανισμός -ιδιωτικός και κρατικός- των τεχνοεπιτημών;

Κάποιοι, οι οποίοι είναι σίγουρα λίγο πιο οξυδερκείς όσον αφορά τη σχέση μεταξύ κράτους και καπιταλισμού, θα ήθελαν να δουν «προλεταριακές επιτροπές» να αναλαμβάνουν τον μαζικό εμβολιασμό, δεδομένου ότι οι αστικοί θεσμοί δεν μπορούν να απελευθερωθούν από τη δύναμη της «Big Pharma». Ωστόσο, οι σταλινικοί έχουν δίκιο: για ένα τέτοιο εγχείρημα χρειάζεται το κράτος. Αλλά πιο ξεκάθαροι από οποιονδήποτε από αυτούς είναι σίγουρα οι χιλιάδες άνθρωποι -κυρίως γυναίκες- που βγήκαν στους δρόμους φωνάζοντας «δεν είμαστε πειραματόζωα!». Η «λαϊκή» ιδέα ότι ο Μπιλ Γκέιτς θέλει να μειώσει τον παγκόσμιο πληθυσμό μέσω των εμβολίων είναι σίγουρα πιο κοντά στην αλήθεια από την *ψευδαισθήση της προόδου* σύμφωνα με την οποία η τεχνοεπιστημονική ανάπτυξη αποτελεί όχι μόνο ουδέτερο, αλλά ακόμη και χειραφετητικό παράγοντα...

Οι περισσότερες από τις ασθένειες που πλήττουν την ανθρωπότητα απαιτούν λύσεις πολύ χαμηλής τεχνολογίας όπως καθαρό νερό, αρκετή τροφή, αξιοπρεπείς μισθούς· όλα αυτά τα οποία η τεχνολογική ανάπτυξη δεν επιλύει αλλά επιδεινώνει, ενώ παράλληλα γοητεύει με τις υποσχέσεις της ότι είναι «επικείμενες, αλλά με κάποιο τρόπο πάντα στη γωνία». Μόνο το 2020, 500.000 παιδιά πέθαναν από πείνα στη Μοζαμβίκη. Και ποια είναι η προτεραιότητα για ορισμένους υποτιθέμενους διεθνιστές; Να φέρουν ΓΤΟ εμβόλια σε αυτόν τον πληθυσμό. Αυτό ακριβώς θέλουν οι ευγονιστές -καθώς και οι στείρωτες των φτωχών γυναικών- που ανέπτυξαν το εμβόλιο της AstraZeneca... Όχι, όχι απλώς να τους φέρουν εμβόλια, αλλά τις τεχνολογίες για να τα αναπτύξουν και να τα παράγουν οι ίδιοι. Με άλλα λόγια, να δημιουργηθούν βιοτεχνολογικά ερευνητικά κέντρα, όπου εξειδικευμένοι ερευνητές και τεχνικοί στην Τεχνητή Νοημοσύνη, τη βιοπληροφορική, τη μοριακή βιολογία, τη νανοτεχνολογία κ.λπ. μπορούν να αποτελέσουν ένα νέο τοπικό εργατικό δυναμικό, και να δημιουργηθούν *high tech* εργοστάσια για την παραγωγή των ίδιων των εμβολίων. Εργοστάσια, φυσικά, συνδεδεμένα με ένα ισχυρό ψηφιακό δίκτυο. Σε αυτό το όμορφο παραμύθι -του οποίου το ασυνείδητο είναι αυτό των ιμπεριαλιστών ευεργετών- τέτοια ερευνητικά κέντρα και τέτοιες βιομηχανίες, μόλις τελειώσει ο εμβολιασμός, θα απαρνηθούν τα καθήκοντα για τα οποία ιστορικά δημιουργήθηκαν: να αυξήσουν την εξάρτηση (ενεργειακή, γεωργική, υγειονομική, οικονομική, κοινωνική, πολιτική) του τοπικού πληθυσμού από έναν συγκεντρωτικό και ετερόνομο μηχανισμό, του οποίου η ακόρεστη μηχανή απαλλοτρίωσης ξεζουμίζει τους ανθρώπους, εξαντλεί τη γη, προκαλεί επιδημίες. Δεν θα ήταν πολύ πιο πρακτικό να διατεθούν τα χρήματα από τα εμβόλια για τη δημιουργία ενός δικτύου μικρών κλινικών σε χωριά, όπου οι ασθενείς θα μπορούσαν να αντιμετωπίζονται άμεσα, αντί να εμβολιάζονται αδιακρίτως εκατομμύρια άνθρωποι; Φυσικά και θα ήταν, αλλά ο σκοπός της *biotech* αγοράς είναι ακριβώς να καταστήσει την «πεζή εργασία της θεραπείας και της πρόληψης» παρωχημένη και ασύμφορη.

V. Άλτοι κόμποι

Cui prodest? Ποιος ωφελείται; Το ερώτημα είναι τόσο αναγκαίο όσο και ανεπαρκές και οι απαντήσεις είναι μερικές φορές παραπλανητικές. Δεν είναι βέβαιο ότι όσοι εκμεταλλεύονται τις συνέπειες ενός γεγονότος το προκάλεσαν κιόλας. Μεταξύ των πολλών ιστορικών παραδειγμάτων που θα μπορούσαν να αναφερθούν, ας επιλέξουμε δύο που ανήκουν στην ιστορία του επαναστατικού κινήματος: την πυρπόληση του Ράιχσταγκ και τη βομβιστική επίθεση στο θέατρο Νταϊάνα. Η πρώτη ενέργεια -που πραγματοποιήθηκε από τον Ολλανδό κομμουνιστή Marinus Van der Lubbe- έδωσε στους Ναζί το πρόσχημα για ένα άγριο κυνήγι μαγισσών εναντίον όλων των αντιφρονούντων. Για μεγάλο χρονικό διάστημα -και ακόμη και σήμερα, σε πολλά βιβλία ιστορίας που θεωρούνται λανθασμένα έγκυρα- η πυρπόληση του γερμανικού Κοινοβουλίου αντιμετωπίστηκε ως ναζιστική συνωμοσία (*cui prodest;*) και ο σύντροφος Van der Lubbe ως προβοκάτορας. Για προφανείς λόγους, οι σταλινικοί υποστήριξαν αυτή την άποψη. Εκείνη την εποχή, τον εμπρηστή υπερασπίστηκαν μόνο ορισμένες αναρχικές ομάδες (όπως η «L'Adunata dei Refrattari»), οι ολλανδογερμανοί συμβουλευτικοί και ορισμένες εφημερίδες της «ιταλικής» κομμουνιστικής αριστεράς (και ακόμη και ανάμεσα στους λίγους κομμουνιστές που τον υπερασπίστηκαν, ορισμένοι ήθελαν να επικρίνουν πολιτικά τη χειρονομία του...). Η «ναζιστική συνωμοσία» ήταν ένα τόσο διαδεδομένο ιστορικό ψεύδος που το συναντάμε ακόμη και σε ένα από τα πρώτα φυλλάδια που, «επί τόπου», αποκάλυψε το σύμπλεγμα κράτους και εργοδοτών για τις βόμβες της 12^{ης} Δεκεμβρίου 1969. Το εν λόγω κείμενο, που κυκλοφόρησε λίγες εβδομάδες μετά τη σφαγή στην Piazza Fontana⁴ από «κάποιους

⁴ Βομβιστική επίθεση σε μια πλατεία του Μιλάνο, ενορχηστρωμένη από το ιταλικό βαθύ κράτος, με 17 νεκρούς και δεκάδες

φίλους της Διεθνούς», είχε στην πραγματικότητα τον τίτλο *Το Ράιχσταγκ καίγεται*; (σιωπηρά: το ιταλικό κράτος πραγματοποίησε αυτή την αιματηρή προβοκάτσια δείχνοντας με το δάχτυλο τους αναρχικούς, όπως ακριβώς οι Ναζί είχαν βάλει φωτιά στο γερμανικό κοινοβούλιο αποδίδοντας την ευθύνη στους κομμουνιστές). Το γεγονός ότι οι δύο χειρονομίες -το να βάλουν φωτιά στο παθητικό αντιπροσωπευτικό σώμα του «εργαζόμενου λαού», να σταματήσουν την εναπομένουσα δράση του και να επικυρώσουν την κρατική καταπίεση, στη μία περίπτωση, και να χτυπήσουν τους αγρότες στον σωρό, στην άλλη- αντιπροσώπευαν διαμετρικά αντίθετους τρόπους χρήσης εμπρηστικών-εκρηκτικών μηχανισμών δεν τις εμπόδισε να καταλήξουν κάτω από την ίδια ταμπέλα: συνωμοσία. Παρατηρώντας κανείς τα αποτελέσματα, δεν συλλογίζεται τη δυναμική (όλα αυτά εξαρτώνται από την προκατάληψη ότι μόνο η συλλογική δράση μπορεί να αποτελέσει νόμιμη απάντηση στην καταπίεση). Καθώς η ιστορία είναι το αποτέλεσμα ενός συνονθυλεύματος δυνάμεων (και απρόβλεπτων γεγονότων), ακόμη και η ανάλυση της δυναμικής μπορεί μερικές φορές να είναι παραπλανητική. Όταν διάβασαν στον Τύπο την είδηση της σφαγής της Νταϊάνα στις 23 Μαρτίου 1921, δεν ήταν λίγοι οι σύντροφοι που αμέσως σκέφτηκαν ότι επρόκειτο για μπάτσικη προβοκάτσια. Όχι μόνο λόγω του άγριου κυνηγιού των ανατρεπτικών που ακολούθησε (εν ολίγοις: *cui prodest?*), αλλά και λόγω της δυναμικής του ίδιου του γεγονότος: τόσο η επιλογή του στόχου -ένα θέατρο όπου συχνάζουν απλοί άνθρωποι- όσο και η μέθοδος της επίθεσης (μια βόμβα μεγάλης ισχύος). Στην αρχή, ήταν δύσκολο να καταλάβει κανείς ότι επρόκειτο για το απροσδόκητο αποτέλεσμα μιας ενέργειας που πραγματοποίησαν κάποιοι νέοι και γνωστοί σύντροφοι για να «χτυπήσουν όχι το θέατρο, αλλά το ξενοδοχείο πάνω από αυτό -το οποίο, σύμφωνα με τις πληροφορίες που είχαν τότε στην κατοχή τους οι επιτιθέμενοι, χρησίμευε τακτικά ως τόπος συνάντησης μεταξύ του Μπενίτο Μουσολίνι και του διοικητή της αστυνομίας του Μιλάνο Γκάστι- και οι δύο άσπονδοι εχθροί των αναρχικών και μισητοί από τους τελευταίους, ιδίως· πίστευαν ότι εκείνο το βράδυ ο Γκάστι θα βρισκόταν σε αυτό το ξενοδοχείο» (Giuseppe Mariani).

Όλα αυτά σημαίνουν ότι οι ίδιοι οι επαναστάτες είναι αυτοί που θα πρέπει να προσέχουν από τη μηχανική εφαρμογή της λογικής του *cui prodest*;

Αν εφαρμόζαμε αυτή τη λογική στην Έκτακτη Ανάγκη της Covid-19, το συμπέρασμα θα ήταν σαφές: οι ψηφιακές και φαρμακευτικές πολυεθνικές κυρίως εκμεταλλεύτηκαν την Έκτακτη Ανάγκη, γι' αυτό και τη σχεδίασαν. *Post hoc, ergo propter hoc* («Μετά από αυτό, άρα εξαιτίας αυτού»).

Ωστόσο, θα ήταν εξίσου αφελές να σκεφτεί κανείς ότι η επιταχυνόμενη ώθηση προς την ψηφιοποίηση της κοινωνίας και ένα πρόγραμμα όπως ο εμβολιασμός σε πλανητική κλίμακα είναι απλώς δύο λειτουργικές απαιτήσεις σε ένα εντελώς απροσδόκητο γεγονός: την εξάπλωση του Sars-CoV-2.

Για να έχουμε μια λίγο καλύτερη ιδέα για το τι είναι λειτουργικό και τι εμπρόθετο, πρέπει να κατανοήσουμε ποιες είναι οι θεμελιώδεις τάσεις της εποχής μας. Δηλαδή, να επιστρέψουμε σε δύο άλυτους κόμπους: το ζήτημα της τεχνολογίας και το ζήτημα του κράτους.

VI. Θερμοκρασίες σύντηξης

Αναρωτιέμαι εδώ και καιρό για τον ακριβέστερο τρόπο ορισμού της σχέσης μεταξύ τεχνολογίας και καπιταλιστικής ανάπτυξης. Βρήκα ότι δύο τρέχουσες ιδέες για το θέμα αυτό είναι εντελώς λανθασμένες υπό το πρίσμα της ιστορίας: η μία -κοινή τόσο στο φιλελεύθερο-δημοκρατικό όραμα όσο και στη μαρξιστική αντίληψη- σύμφωνα με την οποία η τεχνολογία συνιστά ένα σύνολο μέσων εξορθολογισμού και οργάνωσης μπροστά σε μεταβλητούς πολιτικο-οικονομικούς σκοπούς- και η άλλη που θεωρεί την τεχνολογία ως αυτόνομο υποκείμενο της ιστορίας (της ιστορίας ενός ρήγματος μεταξύ του ανθρώπου και των προθέσεών του, στο πλαίσιο του οποίου η διαφορά μεταξύ ενός ανεμόμυλου και ενός πυρηνικού σταθμού θα ήταν μόνο μια διαφορά βαθμού). Μέχρι στιγμής, το πιο σχετικό επίθετο για να προσδιορίσει αυτή τη σχέση έχει βρεθεί σε ένα καλό βιβλίο για την εξέγερση των Λουδιτών: *ομοούσια*. Αν η περίφραξη των κοινών γαιών και η λεηλασία του αποικιακού πλούτου αποτέλεσαν τις δύο αρχικές πηγές συσσώρευσης του αγγλικού καπιταλισμού, η βάση για την ανάπτυξη της βιομηχανίας και των μηχανών δόθηκε από τη δύναμη του βρετανικού κράτους στον πόλεμο

σοβαρά τραυματίες. Ουσιαστικά εγκαινίασε τη λεγόμενη «στρατηγική της έντασης» από την πλευρά του ιταλικού κράτους. Αυτή η ενέργεια (καθώς και άλλες βομβιστικές επιθέσεις σε δημόσιους χώρους σε άλλες πόλεις την ίδια μέρα, με αρκετούς τραυματίες) οδήγησαν στη σύλληψη δεκάδων αναρχικών ως υπεύθυνων. Στις 15/12 στο Μιλάνο, κατά τη διάρκεια της ανάκρισης, η αστυνομία «αυτοκτονεί» τον αναρχικό Τζουζέπε Πινέλι.

με το ισπανικό και στη συνέχεια με το γαλλικό κράτος: τόσο ο σιδηρόδρομος όσο και η εκμετάλλευση των ανθρακωρυχείων γεννήθηκαν από τις ανάγκες του πολέμου. Ο ηλεκτρισμός αναπτύχθηκε για την παραγωγή όπλων -πριν φωτίσει τα ιδιωτικά σπίτια, χρησιμοποιήθηκε για τη λειτουργία των εργοστασίων τη νύχτα. Αυτή η σχέση αμοιβαίας συνάφειας μεταξύ στρατιωτικής ισχύος, ανάπτυξης της βιομηχανίας και επιτάχυνσης της τεχνικής παρήγαγε ένα άλμα προς τα εμπρός: την τεχνολογία, δηλαδή την εφαρμογή όλο και πιο εξειδικευμένων επιστημονικών γνώσεων στη βιομηχανική παραγωγή, η οποία σταδιακά εκτόπισε όλες τις κοινοτικές και μη συγκεντρωτικές μορφές παραγωγής.

Οι δύο παγκόσμιοι πόλεμοι αποτέλεσαν τότε το *εργαστήριο* μιας νέας σύντηξης: μεταξύ της επιστημονικής έρευνας, του στρατιωτικού μηχανισμού, του βιομηχανικού σχεδιασμού και της κρατικής γραφειοκρατίας. Ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος όχι μόνο προσέθεσε τα μέσα μαζικής ενημέρωσης στη σύντηξη, αλλά, χάρη στα γιγαντιαία πειράματα στον τομέα του πολέμου, της ιατρικής και της τοξικολογίας, δημιούργησε αυτό που μπορεί να ονομαστεί τεχνοεπιστήμη και την κοινωνικοπολιτική της μορφή: την τεχνοκρατία. Ακριβώς όπως η ολοκληρωτική λογική του κέρδους είναι ένα στοιχείο που αναπτύσσεται και αυτονομείται μέσα στη φεουδαρχική κοινωνία, έτσι και η τεχνολογική ανάπτυξη, ο παράγοντας της καπιταλιστικής συσσώρευσης, γίνεται ολοένα και περισσότερο ο *κινητήρας* του οικονομικού ανταγωνισμού (καθώς και της συνέχισης της πολιτικής με άλλα μέσα). «Τα πολιτικά καθεστώτα περνούν, η τεχνοκρατία παραμένει». Μέσα στη σύγκρουση ισχύος των κρατών -άμεσων φορέων του βιομηχανικού σχεδιασμού- στις δεκαετίες του '40 και του '50 αναπτύσσονται παραδείγματα (κυβερνητική) και δρομολογούνται ερευνητικά προγράμματα (πληροφορικής και γενετικής μηχανικής, καθώς και πυρηνική ενέργειας), χωρίς τα οποία δεν θα υπήρχε ούτε η μετέπειτα χρηματιστικοποίηση της οικονομίας (με τις συνακόλουθες νεοφιλελεύθερες πολιτικές) ούτε η είσοδος στα ανθρώπινα σώματα ως περαιτέρω πεδίο καπιταλιστικής κατάκτησης. Αυτές οι διαδικασίες σύντηξης μεταξύ ιδιωτικού και κρατικού -που κάποιος ονόμασαν τεχνο-γραφειοκρατία- έχουν κατανοηθεί με σαφήνεια από εκείνους που δεν γοητεύτηκαν τόσο πολύ από τις σειρήνες της προόδου και την υποτιθέμενη «χειραφετητική» ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων: Simone Weil, George Orwell, Dwight Macdonald, Georges Henein... όλοι τους λίγο-πολύ χλευάστηκαν επειδή ενδιαφέρονται για «δευτερεύουσες» πτυχές και παραμελούν τους απρόσωπους νόμους του κεφαλαίου. Αυτές οι αναλύσεις περιέγραφαν με ακρίβεια τόσο τον εγγενώς ιεραρχικό και αντι-εξισωτικό χαρακτήρα των μεγάλων επιχειρήσεων (ανεξάρτητα από το ποιος έχει τη νόμιμη ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής) όσο και την παντοειδή επέκταση της κρατικής γραφειοκρατίας. Αυτό που θεωρήθηκε δεδομένο, ωστόσο, ήταν ότι ο βιομηχανικός σχεδιασμός είχε ως άξονα την επιστήμη που υποτάσσεται στο κεφάλαιο και ότι το *long range planning* ήταν η πιο λογική έκφραση αυτού του άξονα. Μόνο που αυτός ο άξονας -χάρη στην τεράστια κρατική χρηματοδότηση- όχι μόνο έχει γίνει ένα με το καντράν εντολών, αντιστρέφοντας τη σχέση μεταξύ μέσων και σκοπών- αλλά και η «τεχνολογική επανάσταση» έχει καταργήσει κάθε σχεδιασμό, ο οποίος ήταν πάντα πολύ αργός και δαπανηρός σε σχέση με τις καινοτομίες της εφαρμοσμένης επιστήμης. Εξακολουθεί να ισχύει ότι «το περιβάλλον στο οποίο η τεχνολογία αποκτά την εξουσία της επί της κοινωνίας είναι η εξουσία εκείνων που είναι οικονομικά ισχυρότεροι επί της ίδιας της κοινωνίας» (M. Horkheimer, T.W. Adorno, *Διαλεκτική του Διαφωτισμού*). Με αυτή τη θεμελιώδη προσθήκη: «Η τεχνοκρατική επανάσταση δεν είναι μια «επανάσταση», αλλά ένα διαρκές πραξικόπημα». Ακριβώς επειδή ο τεχνικός ορθολογισμός είναι ο «υποχρεωτικός χαρακτήρας, αν μπορώ να το πω έτσι, της αποξενωμένης από τον εαυτό της κοινωνίας», η αυτονόμησή του δεν συναντά όρια μέσα στη δυναμική αυτής της αποξένωσης.

Η τεχνολογική ανάπτυξη εμπεριέχει μια σχετική αντίφαση (οι αγώνες των μισθωτών) και μια απόλυτη αντίφαση (η μη υποταγή του ανθρώπου και του έμβιου όντος στη μηχανή): η τεχνοκρατία παρακάμπτει όλο και περισσότερο την πρώτη στοχεύοντας άμεσα τη δεύτερη. Όπως ακριβώς η κρατική καταστολή του επαναστατικού κινήματος στις δεκαετίες του '60 και '70 επέτρεψε και συνόδευσε την εισαγωγή της τηλεματικής στην παραγωγή, έτσι και η σημερινή επίθεση των εργοδοτών και της αστυνομίας στην αντίσταση των εργαζομένων στον τομέα των *logistics* προετοιμάζει τη γενική επιβολή του «μοντέλου Amazon». Προκειμένου να εκκαθαρίσουν την προλεταριακή επίθεση των δεκαετιών του '60 και '70, το κράτος και τα αφεντικά έπρεπε να αφαιρέσουν -μέσω της συνδυασμένης χρήσης της δύναμης εξαναγκασμού και του τεχνολογικού άλματος- τη «συμβατική» ισχύ μιας εργατικής τάξης που ήταν το προϊόν ενός συγκεκριμένου παραγωγικού μοντέλου -σταθερότητα των εγκαταστάσεων, αποθήκευση των εμπορευμάτων με κόστος, καπιταλιστική ανάγκη για ένα πολύ μεγάλο και ανειδίκευτο εργατικό δυναμικό- και γι' αυτόν ακριβώς το λόγο ικανής να χρησιμοποιήσει «επιστημονικά» την απουσία και το σαμποτάζ. Σε ένα πολύ μικρότερο ποσοστό, η ψηφιοποίηση των *logistics* στοχεύει επίσης στην εξάλειψη της δικής της σχετικής αντίφασης: των μπλόκων και των απεργιών των εργαζομένων (ακριβώς εκείνες τις μορφές αγώνα που το κράτος έχει θέσει εκτός νόμου με τα «διατάγματα ασφαλείας» του). Το να

πιστεύει κανείς ότι η τεχνολογική ανάπτυξη αποτελεί σήμερα δευτερεύουσα παραλλαγή της ταξικής πάλης είναι σαν να ζει σε άλλο πλανήτη. Όταν κάποιος ιδιαίτερα ξερόλας μαρξιστής χλευάζει τους -τυπικά «μικροαστικούς»- «φόβους» μας για τη συνεχιζόμενη τεχνο-ολοκληρωτική στροφή και ισχυρίζεται ότι ο «τεχνολογικός δυναμισμός» (που είναι περισσότερο προαναγγελλόμενος παρά πραγματικός!) αποτελεί απλώς σύμπτωμα μιας καπιταλιστικής αξιοποίησης που παραπαίει, αποδεικνύει τον δικό του μη ρεαλισμό. Εξίσου μη ρεαλιστικός είναι και ο συνακόλουθος προσδιορισμός αυτού που πραγματικά διακυβεύεται: ο αγώνας για γενική μείωση της εργάσιμης ημέρας, το «ελάχιστο πρόγραμμα» που οι νέες τεχνολογίες θα καθιστούσαν εφικτό.

Αν μη τι άλλο, η ιστορία δείχνει ότι ο αγώνας για τη μείωση του φόρτου εργασίας προϋποθέτει αυτή τη διαρκή ικανότητα αυτοοργάνωσης, από την οποία η ρομποτική και η αυτοματοποίηση αφαιρούν κάθε βάση στήριξης. Η μαζική ανεργία που προκαλεί η ψηφιοποίηση και θα προκαλέσει ακόμη περισσότερη, παράγει έναν όλο και πιο πειθήνιο μισθωτό. Το παραμύθι ότι η τεχνολογική ανάπτυξη -αν όχι αυτόματα, τουλάχιστον υπό την πίεση της ταξικής σύγκρουσης- θα απελευθέρωνε τον άνθρωπο από την αγγαρεία ήταν πάντα ένα τεχνοκρατικό παραμύθι. Η ζωντανή εργασία αυξάνεται εκθετικά -ο υλικός μηχανισμός του ψηφιακού βασίζεται στην αναγκαστική δραστηριότητα εκατομμυρίων ανθρώπων- αλλά είναι τόσο τεχνολογικά συνδεδεμένη όσο και κοινωνικά κατακερματισμένη. Το αίτημα για μικρότερη διάρκεια της εργάσιμης ημέρας είναι επομένως κατεξοχήν πολιτικό (και συγκρούεται με μια άλλη πολιτική επιλογή: το καθολικό εγγυημένο εισόδημα). Μήπως θα ήταν πραγματικά πιο μη ρεαλιστικό να απαιτήσουμε αμέσως το κλείσιμο της παραγωγής που καταστρέφει τον άνθρωπο και το περιβάλλον του, δηλαδή να διαμαρτυρηθούμε για την *εκδίωξή μας από τον κόσμο*;

VII. Blitzkrieg

Στην ιστορία, δεν είναι σπάνιο φαινόμενο τα αποτελέσματα να γίνονται με τη σειρά τους αιτίες. Η χρηματιστικοποίηση της οικονομίας -που είναι αδύνατη χωρίς την τεχνολογία της πληροφορικής, την Τεχνητή Νοημοσύνη, την *data science* και τους γιγαντιαίους υλικούς μηχανισμούς στους οποίους αυτές βασίζονται- επιδρά με τη σειρά της στην τεχνοβιομηχανική ανάπτυξη. Αυτονόητη αλήθεια. «Οι αποφάσεις φαίνεται να απορρέουν αυτόματα από το «μαύρο κουτί» ενός «αντικειμενικού» μηχανισμού υπολογισμού». Η τεχνολογική λύση τείνει έτσι να καταργήσει κάθε ηθική κρίση και κάθε πολιτική δράση.

Ας επιστρέψουμε για λίγο στη σχέση μεταξύ μόνιμης καινοτομίας και βιομηχανικού σχεδιασμού. Η πυρηνική βιομηχανία -το αποτέλεσμα του πολέμου ισχύος μεταξύ των κρατών και του προγράμματος επιστημονικής χρηματοδότησης μαμούθ που την κατέστησε εφικτή- αποτελεί το πιο μακροσκοπικό παράδειγμα κρατικού σχεδιασμού ενός συγκεντρωτικού, στρατιωτικοποιημένου και, πάνω απ' όλα, σταθερού συστήματος. Πάνω σε αυτή την κρατική παραγωγή ενέργειας μπολιάζονται άλλες σταθερές υποδομές -όπως οι γραμμές υψηλής ταχύτητας- και *high tech* εργαστήρια που ανατρέπουν διαρκώς τις μορφές και τους τρόπους παραγωγής αγαθών, την εξόρυξη και την επεξεργασία πρώτων υλών, τον πολεοδομικό σχεδιασμό, τον εδαφικό έλεγχο, καθώς και τις μορφές και τους τρόπους διεξαγωγής του πολέμου. Το ίδιο μπορεί να ειπωθεί και για τα υποβρύχια καλώδια, η πόντιση και η υπεράσπιση των οποίων αποτελεί από μόνη της αντικείμενο γεωπολιτικής και στρατιωτικής σύγκρουσης. Αν, ελλείψει ριζικής ανατροπής της κοινωνίας, μπορούμε να είμαστε αρκετά σίγουροι ότι σε μερικές δεκαετίες οι πυρηνικοί σταθμοί, οι σιδηροδρομικές γραμμές και τα υποβρύχια καλώδια θα εξακολουθούν να υπάρχουν λίγο πολύ όπως τα ξέρουμε σήμερα, δεν έχουμε ιδέα -εκτός από μερικές ασκήσεις κριτικής μελλοντολογίας- πώς θα παράγεται το ψωμί ή τα αυτοκίνητα, πώς θα γίνονται οι πληρωμές ή πώς θα αντιμετωπίζονται τα σώματα. Αυτή η ολοκληρωτική επιτάχυνση της καινοτομίας είναι ακριβώς αυτό που έχει ονομαστεί *μόνιμο τεχνολογικό putsch* (σ.μ. *πραξικόπημα*). Αν η επιταγή της επέκτασης και η επιταγή του βάθους οδηγούν τον τεχνοεπιστημονικό μηχανισμό να κατακτήσει κάθε ίχνος της ανθρώπινης εμπειρίας και να το μετατρέψει σε δεδομένα, η συζήτηση για το αν μια πολιτική είναι νεοφιλελεύθερη ή νεοκεϋνσιανή είναι απλώς γελοία. Πρώτον, επειδή είναι σαφές ότι η ψηφιοποίηση -με τη *βαμπερική* μηχανική νοημοσύνη της- μπορεί μόνο να επιταχύνει τη φυγή της οικονομίας προς τα εμπρός (με τις σχετικές υλικές επιπτώσεις: το άνοιγμα και κλείσιμο των κέντρων διαχείρισης, εφοδιαστικής αλυσίδας και παραγωγής *just-in-time*)· δεύτερον, επειδή ο κρατικός σχεδιασμός ακολουθεί την ίδια λογική, τείνοντας προς την τεχνολογική διαχείριση εδαφών και πληθυσμών. Για να το αντιληφθεί κανείς αυτό, αρκεί να διαβάσει τις Λευκές Βίβλους του στρατού, του κατ' εξοχήν θεσμού σχεδιασμού. Δεδομένου ότι η *high tech* καινοτομία -από τα μη επανδρωμένα αεροσκάφη έως τα ρομπότ δολοφόνους, από το ψηφιακό πεδίο μάχης έως τα γενετικά επαυξημένα σώματα των στρατιωτών- έχει ήδη συγκεράσει αμυντικά ιδρύματα και ερευνητικά κέντρα, η πολιτική διεύθυνση των προ-

γραμμάτων απομακρύνεται όλο και περισσότερο από τη στρατιωτική γραφειοκρατία -τόσο σταθερή όσο ένα πυρηνικό εργοστάσιο- και ανατίθεται σε διαπανεπιστημιακά τμήματα, τα οποία με τη σειρά τους συνδέονται όλο και περισσότερο με τις ανάγκες της Βιομηχανίας 4.0. Ότι κι αν λένε οι εχθροί του νεοφιλελευθερισμού, η *high tech* οικονομία είναι μια αποφασιστικά κατευθυνόμενη οικονομία. Οι εκλαϊκευτές της τεχνοκρατικής γλώσσας από τα μέσα ενημέρωσης περίμεναν την Έκτακτη Ανάγκη της Covid-19 για να ανακοινώσουν με ενθουσιασμό: το κράτος επιστρέφει. (Για να καταλάβει κανείς ότι δεν είχε εξαφανιστεί ποτέ, θα ήταν τουλάχιστον αρκετό να παρατηρήσει τη συνεχή διόγκωση του λεγόμενου δημόσιου χρέους). Δεν είναι τυχαίο ότι οι διάφοροι κοινωνιολόγοι και οικονομολόγοι που βρίσκονται στις λίστες μισθοδοσίας αναφέρουν την πολεμική προσπάθεια οργάνωσης των ΗΠΑ κατά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο ως προηγούμενο για τη σημερινή κρατική παρέμβαση στη χρηματοδότηση της βιομηχανίας. Αυτό που προετοιμάζεται είναι μια οικονομία πολέμου, ακριβώς. Αλλά μήπως σηματοδοτεί επίσης την επιστροφή του σχεδιασμού; Οι σοσιαλδημοκράτες και οι σταλινικοί το ελπίζουν, προτρέποντας τα «κινήματα» να αγωνιστούν για την ένταξη κάποιου σοσιαλισμού στα κρατικά σχέδια. Οι πιο επικριτικοί μαρξιστές το εκθέτουν ως ιδεολογική φάρσα, επειδή δεν υπάρχουν χρήματα για ένα *New Deal*, αφού ο καπιταλισμός δεν βρίσκεται σε φάση επέκτασης αλλά κρίσης. Στην πραγματικότητα, η «επιστροφή του κράτους» δεν είναι καθόλου η επιστροφή του *long range planning*: είναι η εξάλειψη *manu militari* (σ.μ. με στρατιωτικό τρόπο) όλων των εμποδίων στο μόνιμο τεχνολογικό *putsch*, δηλαδή η δικτατορία των μηχανών, των εμπειρογνομώνων και του στρατού. Όπως πολύ εύστοχα συνόψισε κάποιος, αυτό που προετοιμάζεται με επιταχυνόμενο ρυθμό είναι η εποχή της δυστυχίας και της ατυχίας.

Ναι, η «τεχνολογική επανάσταση» που αντικαθιστά ομοίμορφα όλους τους παλιούς τρόπους παραγωγής είναι ένας μύθος. Η τεχνολογία έχει το ρυθμό ενός *Blitzkrieg*. Αυτός ο αιφνιδιαστικός πόλεμος δεν προετοιμάζεται μόνο με την αμείλικτη διασταύρωση των ερευνητικών κέντρων, της βιομηχανίας, των μέσων ενημέρωσης και των δημόσιων οργανισμών (με τη διακριτική παρουσία του στρατού), αλλά επηρεάζει όλες τις οικονομικές και κοινωνικές σφαίρες. Εάν, στην παγκόσμια αγορά, τα αγαθά με το υψηλότερο ποσοστό αξιοποίησης είναι εκείνα που ενσωματώνουν περισσότερα δεδομένα και περισσότερη επιστημονική ανάπτυξη, άλλοι τομείς -λιγότερο ή καθόλου *high tech*- πρέπει, για να αντέξουν τον ανταγωνισμό του πολέμου, να αυξήσουν την απλήρωτη εργασία: μόνο έτσι ο άνθρωπος παραμένει συνολικά πιο κερδοφόρος από την τεχνολογική επένδυση. Το παράδειγμα του κινεζικού κράτους είναι εμβληματικό. Οι *smart cities* και τα στρατόπεδα καταναγκαστικής εργασίας αποτελούν δύο συγκοινωνούντα δοχεία της ίδιας τεχνοκρατίας. Πείτε το αυτό στους κινέζους που εντοπίζονται σε κάθε τους κίνηση ότι η ψηφιοποίηση του κόσμου είναι ένας μύθος, επειδή δισεκατομμύρια μάσκες κατά της Covid παράγονται καθημερινά με έναν τρόπο ουσιαστικά του 19ου αιώνα!

VIII. Γραμμάρια και τόνοι

Όταν οι άνθρωποι λένε ολοκληρωτικό, εννοούν κυρίως αστυνομικό. Πρόκειται για έναν παραπλανητικό αναγωγισμό. Μια ολοκληρωτική οικονομία είναι μια οικονομία που δεν αφήνει καμία ανθρώπινη εμπειρία έξω από τον έλεγχό της. Το να μην υπάρχει αστυνομία -ή μάλλον, το να γίνει η αστυνομία η ομαλή οργάνωση της πόλης, η *citizen science*- είναι η ουτοπία των τεχνοκρατών. Αλλά ακριβώς επειδή η τεχνολογικοποίηση του κόσμου έχει ανθρώπινο και οικολογικό κόστος που είναι τόσο κρυφό όσο και τεράστιο, αυτό που παράγει είναι μια *διαφοροποιημένη αποκάλυψη*. Για κάποιους είναι η εξάντληση στα ορυχεία κολτάν και η έλλειψη τροφής και νερού· για άλλους είναι η τηλεργασία και ο κίνδυνος παχυσαρκίας· για εκατομμύρια γυναίκες στον παγκόσμιο Νότο, είναι τα συγκαλυμμένα προγράμματα αναγκαστικής στέρωσης· για χιλιάδες γυναίκες στον παγκόσμιο Βορρά, η πρόσβαση σε ιατρικά υποβοηθούμενη αναπαραγωγή· για τους εργάτες που συναρμολογούν smartphones, το στρατόπεδο εργασίας και το πολυβόλο στα πλευρά· για τα μέλη της *upper class*, η βιντεοκλήση δίπλα στην πισίνα μαζί με τον σύμβουλο γενετικής τους.

Αλλά αυτό που διακρίνει περισσότερο ένα ολοκληρωτικό σύστημα είναι η εξαφάνιση των κριτηρίων για την κρίση των γεγονότων (και για τη διάκριση των γεγονότων από τη χειραγώγησή τους), η εξάλειψη της ικανότητας να επεξεργάζεται κανείς την εμπειρία του, η παρωχημένη ικανότητα να συλλαμβάνει κανείς με τις αισθήσεις και τη διάνοιά του το «στερεό αίνιγμα» που είναι το προϊόν της κοινωνικής δραστηριότητάς του.

Οι αναγνώστες του 1984 θα θυμούνται αναμφίβολα τις σελίδες του Όργουελ που είναι αφιερωμένες στις ανακοινώσεις του Μεγάλου Αδελφού για τις μερίδες σοκολάτας. Χάρη στη μόνιμη διαγραφή του παρελθόντος, η ανακοίνωση της αύξησης των μερίδων, η οποία στην πραγματικότητα είναι μείωση σε σχέση με αυτές που

ανακοινώθηκαν την προηγούμενη εβδομάδα, γίνεται δεκτή με υστερικές επευφημίες ενθουσιασμού από τα μέλη του κόμματος. Οι αντιφρονούντες είναι αδύνατον να αποδείξουν το αντίθετο, καθώς τα δεδομένα διαγράφονται σταδιακά από τα αρχεία. Το 1984 δεν είναι ένα «δυστοπικό μυθιστόρημα». Για να αποδείξει ότι στην αυτοαποκαλούμενη Σοβιετική Ένωση το πρόβλημα της ανεργίας είχε λυθεί χάρη στα κρατικά οικονομικά σχέδια, ο Στάλιν έβαλε να καταργηθούν οι επιδοτήσεις για τους ανέργους. Η κατάργηση των επιδοτήσεων ήταν στην πραγματικότητα η αντικειμενική απόδειξη ότι η ανεργία δεν υπήρχε πλέον.

Στην εποχή του Internet, μπορεί να μην είναι δυνατόν να διαγραφούν τα αρχεία, όπως επίσης και να κατευθυνθούν οι αναζητήσεις με ειδικούς αλγορίθμους, αλλά είναι πολύ εύκολο να κάνουν τους ανθρώπους να σταματήσουν να θέλουν να τα συμβουλευτούν. Πόσοι άνθρωποι, αντιμέτωποι με τις θριαμβευτικές ανακοινώσεις ότι οι λοιμώξεις και οι θάνατοι από τον ιό Sars-CoV-2 μειώθηκαν χάρη στους εμβολιασμούς, έχουν την επιθυμία να ελέγξουν τα στοιχεία για την ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους; Επιπλέον, δεδομένου ότι ακόμη και οι εμβολιασμένοι άνθρωποι μπορούν να μολυνθούν -σε ποιο βαθμό και με ποιες συνέπειες θα το καταλάβουμε πιθανώς το φθινόπωρο/χειμώνα, όταν η κυκλοφορία του ιού θα αυξηθεί. Στο μεταξύ, ο ΠΟΥ άλλαξε τα μέσα για την ανίχνευση των «κρουσμάτων» θέτοντας ένα μέγιστο όριο για τους κύκλους ενίσχυσης του τεστ PCR και εισάγοντας το κριτήριο του διπλού ελέγχου για να αποφασιστεί η θετικότητα. Εν ολίγοις, τα επιδόματα ανεργίας δεν καταργούνται για να εξαφανιστούν οι άνεργοι, αλλά ένα ποσοστό από αυτούς κηρύσσεται ευτυχής εργαζόμενος. Αν η τεχνοκρατική μηχανή έδινε τόπο στη διαφωνία μπροστά στην προφανή αποτυχία των λύσεών της, ο αιφνιδιαστικός της πόλεμος εναντίον της φύσης θα είχε ήδη βρει μια άλλη απειλή για να λαδώσει τους τροχούς της: είναι εξαιρετικά αβέβαιο αν η τεράστια, βιομηχανική σφαγή πουλερικών σε εντατικές φάρμες σε όλο τον κόσμο (συμπεριλαμβανομένης της Ιταλίας) θα μπορέσει να σταματήσει τον ιό της γρίπης των πτηνών από το να μεταπηδήσει στον άνθρωπο... Είναι μια απάνθρωπη και μη ρεαλιστική ουτοπία να μετατραπεί ένας όλο και πιο παθογόνος κόσμος σε μια «τέλεια απολυμασμένη έρημο».

Υπάρχει κάτι πιο αδιαφανές από αυτό το «μαύρο κουτί» που καθοδηγεί τις αποφάσεις βάσει αλγορίθμων που αναπτύσσονται από τη μηχανική νοημοσύνη; Υπάρχει κάτι που να προκαλεί έναν πιο ολοκληρωμένο ηθικό αμορφισμό από αυτόν στον οποίο εκπαιδεύει η τυραννία της αποτελεσματικότητας;

Σε ένα άρθρο με τον εύγλωττο τίτλο *Ζητείται ένας άνθρωπος χωρίς πρακτική λογική*, ο εκκεντρικός συντηρητικός G. K. Chesterton είπε ότι οι τεχνικές λύσεις μπορεί να είναι λογικές όταν κάτι δεν λειτουργεί -όταν τίποτα δεν λειτουργεί πια, έγραψε, αυτό που χρειάζεται δεν είναι ένας τεχνικός, αλλά ένας θεωρητικός, κατά προτίμηση «γέρος και αφηρημένος». Η αποτελεσματικότητα από μόνη της αποτελεί παραπλανητικό κριτήριο. «Αν ένας άνθρωπος έχει δολοφονηθεί, η δολοφονία ήταν αποτελεσματική. Ένας τροπικός ήλιος είναι τόσο αποτελεσματικός στο να κάνει τους ανθρώπους αργόσχολους όσο ένας βάνουσος εργοδηγός του Lancashire στο να τους κάνει ενεργητικούς». Και πάλι: «Η αποτελεσματικότητα είναι μάταιη, όπως μάταιοι είναι οι «ισχυροί άνδρες», η «θέληση» και ο υπεράνθρωπος. Είναι μάταιη, διότι ενδιαφέρεται μόνο για τις ενέργειες που έχουν εκτελεστεί. Δεν έχει καμία φιλοσοφία για ό,τι δεν έχει ακόμη συμβεί -κατά συνέπεια, δεν έχει καμία ελευθερία επιλογής». Αυτό βίωσαν εκατομμύρια άνθρωποι κατά τη διαχείριση της επιδημίας της Covid-19. Οι τεχνο-γραφειοκρατικές ιεραρχίες (οι λεγόμενοι εμπειρογνώμονες) όχι μόνο προκάλεσαν, περισσότερο από ένα «επιστημολογικό σκοτάδι», μια πραγματική «γνωστική παράλυση», «μια τρομακτική κατάσταση που θυμίζει αυτό που συμβαίνει σε συνθήκες οι οποίες κατασκευάζονται σκόπιμα για να αποανθρωποποιήσουν τα υποκείμενα μέσω της διάστασης των λέξεων και των πραγμάτων, της γλώσσας και του κόσμου» (Stefania Consigliere και Cristina Zavaroni, *Ammalarsi di paura*), αλλά έχουν επίσης συμβάλει στην παραγωγή μιας πληθώρας «ισχυρών ανδρών» (κυβερνήτες έτοιμοι να κάψουν με φλογοβόλο τους φοιτητές που «μαζεύονται» για να γιορτάσουν την αποφοίτησή τους, υπουργικοί σύμβουλοι που θέλουν να κάνουν τον εμβολιασμό υποχρεωτικό για όλους και να τιμωρήσουν με νόμο όποιον τον επικρίνει...). Όσοι λένε ότι η απόδειξη της απουσίας κέντρων διαχείρισης της Έκτακτης Ανάγκης είναι το γεγονός ότι το Κράτος και οι Περιφέρειες κινήθηκαν με τυχαία σειρά, έχουν προβληματιστεί ελάχιστα σχετικά με τις σπειροειδείς και αλυσιδωτές επιπτώσεις που η τεχνοκρατική διοίκηση είχε πάντα στην ιστορία: το να μπορείς να έχεις στη διάθεσή σου την ελευθερία χιλιάδων ανθρώπων στο όνομα ενός ανώτερου σκοπού ή της επιτακτικής ανάγκης για *αποτελεσματικότητα*, αυξάνει τον ανταγωνισμό μεταξύ εθνικών και τοπικών ηγετών, υποδεικνύοντας τον έναν περισσότερο υπεύθυνο για τη λήψη αποφάσεων από τον άλλον. Η αίσθηση ότι είσαι ένας από τους λίγους που έχουν ενηλικιωθεί από την επιστήμη -ή από την πολιτική που ενεργεί στο όνομα της επιστήμης- οδηγεί πάντοτε στην περιφρόνηση και την παιδικότητα όλων των άλλων. Ο Νίτσε το καταλάβαινε καλά αυτό: η μηχανοποίηση των υπανθρώπων βρίσκει την ιστορική της ολοκλήρωση και την ηθική της δικαίωση στον υπεράνθρωπο. Η επικοινωνία των μέσων μαζικής ενημέρω-

σης, από τη στιγμή που πήρε τον παγκόσμιο δρόμο της πολεμικής ρητορικής, ευθυγραμμίστηκε με ζήλο με ό,τι διέταξε το διοικητικό επιτελείο. Και αυτό όχι μόνο λόγω της χρηματοδότησης που λαμβάνει και της πίεσης που δέχεται, αλλά και λόγω μιας αυτοτροφοδοτούμενης μιμητικής δύναμης: πόσο σημαντικός, και μάλιστα ηθικά ανώτερος από μετριότητες σαν κι αυτόν, αισθάνεται ο σκοτεινός και επαρχιώτης δημοσιογράφος που καλεί τους συμπολίτες του να συμμορφωθούν με τα κυβερνητικά διατάγματα! Στην απόλυτη κινητοποίηση, όταν για να είσαι υπεύθυνος πρέπει να κάνεις ό,τι σου λέει η εξουσία, ακόμα και ο πληροφοριοδότης αισθάνεται σαν πράκτορας του Καλού.

Μπροστά σε μια αρκετά τρομακτική απειλή, η «ολοκληρωτικοποίηση του δημόσιου λόγου» παράγει δύο συνδυασμένα αποτελέσματα στην κοινωνία: αφενός, την ενίσχυση της εθνικολαϊκής ενότητας, η οποία οδηγεί το άτομο να μην αντιλαμβάνεται πλέον τον εαυτό του ως ένα ασήμαντο «γραμμάριο», αλλά ως «το εκατομμυριοστό μέρος ενός τόνου». (E. I. Zamjatin, *Noi*)· από την άλλη πλευρά, ένα παραλυτικό αίσθημα ατομικής ανικανότητας: δεν υπάρχει τίποτα, απολύτως τίποτα, που να μπορείς να κάνεις απέναντι στην Covid-19, ούτε να την καταλάβεις, ούτε να ενισχύσεις το ανοσοποιητικό σου σύστημα, ούτε καν να θεραπεύσεις τον εαυτό σου όταν εμφανιστούν τα συμπτώματα. (Στα καθημερινά χρονικά του φόβου, ποτέ ένας «ειδικός» δεν έδωσε την παραμικρή ιατρική ένδειξη εκτός από το «φορέστε μάσκα, κρατήστε αποστάσεις και πλύνετε τα χέρια σας», μια φράση που θα μπορούσε κάλλιστα να επαναληφθεί από έναν ταχυδρόμο ή, όπως επιθυμούσε ο Λένιν, από έναν μάγιστρο).

ΙΧ. Άνθρωποι στη γέφυρα

Ας πάρουμε το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας που δρομολόγησε η κυβέρνηση Ντράγκι. Αν θέλουμε να κατανοήσουμε το σχέδιο για την κοινωνία που επιδιώκει -το οποίο είναι θεμελιώδες όχι μόνο επειδή μας επηρεάζει στενά, αλλά επειδή εξηγεί με μεγάλη σαφήνεια τις τάσεις της εποχής στην οποία ζούμε- πρέπει να απορρίψουμε τα άχρηστα και παραπλανητικά ερμηνευτικά σχήματα. Το ΕΣΑΑ -το οποίο αποτελεί μέρος του ευρύτερου προγράμματος Next Generation EU, το οποίο αποτελεί διευρυμένη εκδοχή του ευρωπαϊκού προγράμματος Horizon 2020- αποτελεί σαφές παράδειγμα τεχνοκρατικού προγράμματος. Είναι η τεχνοκρατία ταξική και αντι-οικολογική; Σίγουρα -και στον υψηλότερο βαθμό. Αλλά δεν είναι όλες οι ταξικές και αντι-οικολογικές πολιτικές -που συνοδεύουν όλη την ιστορία του καπιταλισμού- εξίσου τεχνοκρατικές. Η τεχνοκρατία σήμερα είναι η πολιτική οργάνωση των συγκλινουσών τεχνολογιών: της πληροφορικής, της γενετικής μηχανικής, της νανοτεχνολογίας και της νευροτεχνολογίας. Από τα 50 δισεκατομμύρια ευρώ υπό τον τίτλο «ενέργεια και ψηφιακή μετάβαση», τα 25 δισεκατομμύρια ευρώ είναι μη επιστρεπτέα κονδύλια για τη βιομηχανία. «Δημόσιο χρήμα στα αφεντικά: η συνέχιση των νεοφιλελεύθερων συνταγών», αυτό λένε στους άλλους και στους εαυτούς τους οι στρατευμένοι της αριστεράς. Πρόκειται για πλήρη παρερμηνεία. Όχι μόνο επειδή μια τέτοια δήλωση δεν λέει τίποτα για την κατεύθυνση προς την οποία κατευθύνονται αυτά τα κεφάλαια -ρομποτική, αυτοματοποίηση, κβαντική πληροφορική, τεχνητή νοημοσύνη, *data science* κ.λπ.- αλλά και επειδή παραβλέπει το γεγονός ότι υπάρχουν πολλά χρήματα που πρέπει να δαπανηθούν και επειδή παραβλέπει το γεγονός ότι η χρηματοδότηση για την αναδιάρθρωση της δημόσιας διοίκησης, της υγειονομικής περίθαλψης, της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και των πανεπιστημίων κινείται προς την ίδια κατεύθυνση. Η επισήμανση ότι η βιομηχανία (και η γεωργία) 4.0 χτίζεται από τα αφεντικά με «τα χρήματά μας» δεν είναι ασήμαντη. Είναι ανόητο να πιστεύουμε ότι η διάκριση μεταξύ ιδιωτικού και δημόσιου έχει σημασία όταν κρίνουμε ένα κρατικό πρόγραμμα. «Τα χρήματά μας», ναι, αλλά για να μας εκδιώξουν από τον κόσμο. Όπως έχει γραφτεί, η αναλογία των τεχνοκρατών αυξάνεται με τα μέσα που διαθέτουν. Όσο περισσότερα μπορούν, τόσο περισσότερα θέλουν. Δεν χρειάζονται «συνωμοσίες». «Απλά διασχίστε τη γέφυρα αφού φτάσετε σε αυτήν».

Το ΕΣΑΑ συστηματοποιεί -με το πρόσχημα της εξόδου από την Έκτακτη Ανάγκη- όλα όσα η Έκτακτη Ανάγκη επιτάχυνε. Αρκεί να παρατηρήσει κανείς την αισιοδοξία με την οποία οι εκλαϊκευτές της επιστήμης (ένα επάγγελμα που υπόσχεται καλό μέλλον, δεδομένης της ξαφνικής εμφάνισης των ειδικών πτυχίων και των μεταπτυχιακών τίτλων σπουδών σαν δηλητηριώδημανιτάρια) ανακοινώνουν ότι η επιδημία της Covid-19 έχει γκρεμίσει τα πολιτιστικά εμπόδια που μας χώριζαν από τον αποστασιοποιημένο κόσμο. Φυσικά, υπάρχουν ακόμα κάποιοι «ταλιμπάν της φυσικής εμπειρίας», αλλά γι' αυτούς θα φροντίσει η πολιτική των τετελεσμένων γεγονότων (γνωστή και ως καμένη γη): είτε τεχνο-πολίτες, είτε παράνομοι μετανάστες. Αφού πήραμε το μάθημα του πόσο πολύ η τεχνολογία έχει βελτιώσει την υποβαθμισμένη ζωή μας, γιατί να μην την εφαρμόσουμε σε όλα; «Δεν θα ήταν το τέλος του κόσμου», μας διαβεβαιώνει ο καθηγητής Derrick De Kerchove, «μόνο το τέλος

της ψευδαισθητικής και ευχάριστης αυτονομίας μας». Μια αμελητέα ποσότητα, με βάση τον υπολογισμό κόστους-οφέλους. Πώς θα τα καταφέρναμε, κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού, χωρίς το Internet, χωρίς τηλεργασία, τηλε-σχολείο, τηλε-ιατρική, τηλε-ψυχολογικές συμβουλές, τηλε-αγορές, τεχνητή νοημοσύνη, γονιδιωματική, βιο- και νανοτεχνολογίες; Ναι, πώς θα το κάναμε;

Χ. Ομάδες κυνηγιού

Πριν από περισσότερο από έναν αιώνα, ο Γάλλος γιατρός René Leriche έγραψε ότι «υγεία είναι η ζωή μέσα στη σιωπή των οργάνων», ενώ η ασθένεια «είναι αυτό που εμποδίζει τους ανθρώπους να πραγματοποιήσουν τη φυσιολογική τους ζωή και απασχόληση και, πάνω απ' όλα, αυτό που τους κάνει να υποφέρουν».

Πριν από δεκαπέντε περίπου χρόνια, ένας κοινωνιολόγος επεσήμανε την τάση των εννοιών «προφίλ κινδύνου» και «ευαισθησία» προς τη «μοριακή ακρίβεια», με αποτέλεσμα, χάρη στην ανάπτυξη της γενετικής μηχανικής, να παράγονται εκατομμύρια «προ-ασθενείς» που πάσχουν από «πρωτοπαθείς ασθένειες» και «ασθενείς». Και αυτός ο κοινωνιολόγος κατέληξε ρωτώντας: «Ποια ηθική κρίση θα μπορούσε να γίνει για εκείνους που επέλεξαν να ζήσουν «στη σιωπή των οργάνων»;».

Η καραντίνα είναι μια πρακτική που ιστορικά προηγείται τόσο της ανάπτυξης του καπιταλισμού όσο και της γέννησης του σύγχρονου κράτους. Αντιμετωπίζοντας κρούσματα μόλυνσης, η διασφάλιση της μη εξάπλωσής τους ήταν ένα μέτρο που θεωρούνταν λογικό ακόμη και στις εποχές που η ιατρική δεν ονομαζόταν επιστήμη, αλλά θεωρούνταν πολύ πιο απλά τέχνη (όπως η ζωγραφική, η γλυπτική, η μουσική ή η αρχιτεκτονική). Μια τέχνη που υπόκειται, όπως και η επιστήμη σήμερα, στις κυρίαρχες αναπαραστάσεις. Δεν ήταν πολλοί οι γιατροί που τόλμησαν να αμφισβητήσουν τις κοινότητές τους, όπως ο Ιπποκράτης και ο Παράκελσος· ο πρώτος ισχυριζόμενος ότι η επιληψία δεν ήταν ασθένεια θεϊκής προέλευσης, ο δεύτερος ότι η πανούκλα δεν μεταδιδόταν από τους Εβραίους. Ενώ, πρόσφατα, θα πρέπει να θυμόμαστε εκείνους που αναγνώρισαν και κατήγγειλαν έγκαιρα τη βλαβερότητα του αμιάντου, της πυρηνικής ακτινοβολίας ή των γενετικά τροποποιημένων οργανισμών στη γεωργία. Και ακόμη και αυτοί οι σοφοί και θαρραλέοι άνθρωποι δεν υπολογίζονταν σε λεγεώνες. Όπως είναι γνωστό, η πανούκλα δεν νικήθηκε με ειδική ιατρική θεραπεία, αλλά με τη βελτίωση των συνθηκών υγιεινής. Κατά τον ίδιο τρόπο, χωρίς να τερματιστεί ο βιομηχανικός πόλεμος κατά της φύσης και των ζωντανών, ο «πανδημικός αιώνας» δεν αποτελεί ούτε προφητεία καταστροφής ούτε υγειονομικό φόβο, αλλά «παράπλευρη απώλεια» της τεχνοκρατίας και ταυτόχρονα ευκαιρία για την περαιτέρω φυγή της προς τα εμπρός.

Σε περίπτωση μόλυνσης, στους προ-γονιδιωματικούς χρόνους οι ασθενείς απομονώνονταν από τους υγιείς. Δεδομένου ότι δεν υπήρχε αλληλουχία του ιού ή μοριακή εξέταση, δεν υπήρχαν «κρούσματα», «θετικά» ή «ασυμπτωματικά». Στην εμπειρία, που βιώνεται σε κοινωνικό επίπεδο και δεν διαγιγνώσκεται σε μοριακή κλίμακα, υπήρχε σιωπή των οργάνων ή πόνος και θάνατος. Τι έκανε όμως αυτός ο θαυμαστός τεχνολογικός πολιτισμός μπροστά σε μια επιδημία που δεν είναι ούτε πανούκλα ούτε Έμπολα; Άκουσε αμέσως τη φωνή των οργάνων με τα όργανα που τελειοποιήθηκαν από τις δικές της καινοτομίες; Όχι. Αντιμετώπισε εκατομμύρια άτομα -τα περισσότερα από τα οποία ζούσαν «στη σιωπή των οργάνων»- ως δυνητικά μολυσμένα, τα μολυσμένα ως ήδη άρρωστα, τα άρρωστα ως σχεδόν νεκρά που μόνο η ηρωική πολεμική ιατρική θα μπορούσε να τα αρπάξει από μια άτυχη μοίρα. Και όχι μόνο αυτό. Δεν απομόνωσε τους αρρώστους από τους υγιείς στο Βοήθεια στο Σπίτι, ούτε διαχώρισε τους ασθενείς της Covid από τους ασθενείς που έπασχαν από άλλες παθολογίες στις εισαγωγές στα νοσοκομεία· αποθάρρυνε με κάθε τρόπο την παρέμβαση της πολύ πεζής και όχι πολύ καινοτόμου κοινοτικής ιατρικής· ανανέωσε τον περιορισμένο χρόνο και τις απαγορεύσεις κυκλοφορίας, ακόμη και όταν ο ιός κυκλοφορούσε για ένα χρόνο και είχε ήδη μολύνει εκατομμύρια ανθρώπους, συνεχίζοντας να αφήνει τους αρρώστους να καταλήγουν στο νοσοκομείο με οξυγόνο. Πανικός, απροετοιμασία, το βάρος των νεοφιλελεύθερων πολιτικών; Και αυτό, φυσικά. Αλλά σε μικρότερο βαθμό. Ο μηχανισμός έκανε αυτό για το οποίο προγραμματίστηκε: δεν εφάρμοσε την καινοτομία στην υγεία, αλλά έκανε την ασθένεια ευκαιρία για να αυξήσει την καινοτομία. Χάρη στη γενετική μηχανική, προσδιορίστηκε η αλληλουχία μιας πρώτης παραλλαγής του ιού (η παραλλαγή Wuhan). Λίγους μήνες αργότερα, αναπτύχθηκαν εμβόλια με βάση αυτή την αλληλουχία, χρησιμοποιώντας τεχνητή νοημοσύνη, βιοπληροφορική, μοριακή βιολογία και νανοτεχνολογία. Χωρίς να ενδιαφέρεται να κατανοήσει πώς ριζώνει ο ιός (μέσω της αναπνευστικής οδού ή της εντερικής λοίμωξης: δεν το γνωρίζουμε καν αυτό) ή πώς να ενθαρρύνει τη φυσική αντίδραση του οργανισμού, εφάρμοσε σε μαζική κλίμακα το κυβερνητικό παράδειγμα γύρω από το οποίο αναπτύχθηκε: το άτομο μπορεί να αναχθεί στις πληρο-

φορίες που ανταλλάσσουν τα κύτταρά του με το περιβάλλον. Η *ευπάθεια* σε ασθένειες -ανεξάρτητα από την ηλικία, την κατάσταση της ψυχοσωματικής υγείας κ.λπ.- δικαιολογούσε τον μαζικό εγκλεισμό περιμένοντας τη Θεραπεία, η οποία είναι εξίσου μαζική (που θα εφαρμοστεί ανεξάρτητα από τα φυσικά αντισώματα που έχουν ήδη αναπτύξει τα υποκείμενα). Γιατί; Για τα γιγαντιαία κέρδη της φαρμακοβιομηχανίας, χωρίς αμφιβολία. Αλλά και λόγω της πεποίθησης ότι η «γενετική πληροφορία» που εισάγεται στο σώμα χάρη στη νανοτεχνολογία είναι *καλύτερη* από την αυθόρμητη αντίδραση του σώματος. Αλλά και επειδή η βιομηχανία γονιδίων αποτελείται από «κυνηγούς σωμάτων», όπως αποκάλεσε τους γενετιστές η Washington Post το 2000, και ήταν πρόθυμοι να επεκτείνουν το κυνήγι σε παγκόσμιο επίπεδο. Αλλά και επειδή ο μαζικός εμβολιασμός -πολύ περισσότερο από τις κατ' οίκον θεραπείες χωρίς φασαρία, χωρίς στρατηγούς και χωρίς ήρωες- επιτρέπει στο κράτος να παρουσιαστεί ως σωτήρας και εγγυητής της δημόσιας υγείας, δηλαδή να αυξήσει την εξουσία του και να την επιστρέψει στην κοινωνία, πρώτα ως αστυνομικό μέτρο και στη συνέχεια ως προγραμματική επέκταση προς την «κανονικότητα» όσων βίωσε στην «έκτακτη ανάγκη».

Ασθένεια «είναι αυτό που εμποδίζει τους ανθρώπους στην κανονική πορεία της ζωής και των επαγγελματιών τους», έγραψε ο προαναφερθείς Leriche, και μήπως αυτός ο ορισμός δεν ταιριάζει απόλυτα με τον τρόπο με τον οποίο το κράτος χειρίστηκε την επιδημία; Όσο για το πρόσθετο βάρος της ταλαιπωρίας, τι γίνεται με τους ηλικιωμένους που αφήνονται να πεθάνουν χωρίς καν να αποχαιρετήσουν τους αγαπημένους τους; Τι γίνεται με την αδυναμία να μοιραστούμε και να θρηνήσουμε; Τι γίνεται με την πληθώρα της ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών; Τι γίνεται με τις αυτοκτονίες; Τι γίνεται με τους πολλούς εφήβους και νέους που εξακολουθούν να φοβούνται να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους; Μόνο ένας πολιτισμός που διαχωρίζει το σώμα από το πνεύμα, και το άτομο από τις σχέσεις του, μπορεί να πιστεύει ότι η απομόνωση και η αφθονία του φόβου δεν συμβάλλουν στη μείωση της ανοσολογικής άμυνας των ανθρώπων, παράγοντας έτσι ασθένειες («η ιδέα και οι τρόποι υγείας είναι μεταβλητοί και εξαρτώνται άμεσα από την κοσμοθεωρία εντός της οποίας τοποθετούνται»).

Σε έναν υπό κατασκευή κόσμο γενετικής διάγνωσης, προδιαγνωστικού ελέγχου και προσλαμβανόμενων νανοαισθητήρων με τους οποίους θα ελέγχονται εξ αποστάσεως οι «πρωτοπαθείς ασθένειες», «ποια ηθική κρίση θα γίνει για εκείνους που επιλέγουν να ζουν «στη σιωπή των οργάνων»;».

Μπορούμε ήδη να απαντήσουμε σε αυτό, σκεπτόμενοι εκείνους που -εν μέσω πανδημίας!- έχουν εμπιστευτεί τα συμπτώματα περισσότερο από τα επιχρίσματα των τεστ ή εκείνους που απορρίπτουν τα εμβόλια βιοτεχνολογίας *bricolage*. Οι ανεύθυνοι, οι συνωμότες, οι αρνητές, οι ταλιμπάν της φυσικής εμπειρίας, οι αντεθνικοί, οι λιποτάκτες που αντιμετωπίζουν τον εχθρό την ώρα του κινδύνου.

XI. Απάνθρωποι της πρωτοπορίας

Τα μανιφέστα που ξεκίνησαν από τις πρωτοπορίες (καλλιτεχνικές, πολιτικές, επιστημονικές) καθορίζουν γενικά τους προγραμματικούς τους στόχους. Σχεδόν πάντα, όσοι ισχυρίζονται ότι ερμηνεύουν το πνεύμα της εποχής στην οποία ζουν και ότι προβλέπουν τη μελλοντική εποχή, βρίσκουν τον εαυτό τους να εκθειάζει το ιστορικό κίνημα που παρήγαγε την ύπαρξή τους ως πρωτοπορία και τους ιστορικούς νόμους που δικαιολογούν τον ρόλο τους. Ο προοδευτισμός και η μελλοντολογία αλληλοσυμπληρώνονται πολύ καλά. (Είναι μια ηθική και «πολιτική» χειρονομία το γεγονός ότι οι αναρχικοί θεωρούσαν τους εαυτούς τους μια ενεργή μειοψηφία και όχι μια πρωτοπορία· είναι μια ηθική και «πολιτική» χειρονομία που κάθε άλλο παρά τυχαία είναι, η βενιαμίνικη πρόσκληση να εξιλεωθούν οι αδικίες του παρελθόντος με επαναστατική δράση αντί να κοιτάζουν με αυτοπεποίθηση προς ένα λαμπρό μέλλον. Δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι ένας ποιητής όπως ο Iosif Brodskij -φυλακισμένος για «κοινωνικό παρασιτισμό» από το «σοβιετικό» καθεστώς, υπό το οποίο «ποτέ δεν ξέραμε τι θα μας επιφύλασσε το παρελθόν»- μπόρεσε να γράψει: «Το μέλλον, στο σύνολό του, είναι ένα ψέμα».)

Η ιστορική εξέλιξη των τεχνοεπιστημών έχει επίσης τη δική της πρωτοπορία: το κίνημα των τρανσουμανιστών. Οι τρανσουμανιστές επιβεβαιώνουν προγραμματικά αυτό που η τεχνολογική συσκευή επιτυγχάνει σιωπηλά. Ως πρωτοπορία, ο τρανσουμανισμός ισχυρίζεται ότι ο ρόλος του είναι να ξεπεράσει όλα τα εμπόδια που τον εμποδίζουν να επιτύχει συνειδητά αυτό που η ανθρωπότητα -προφανώς η δυτική ανθρωπότητα, η οποία νοείται ως *ολόκληρη* η ανθρωπότητα- επιδιώκει μέχρι σήμερα σε μεγάλο βαθμό ασυνείδητα. Δεν τροποποιούσε πάντα την ύλη και το περιβάλλον της; Δεν της έχει παρουσιάσει η θρησκεία της την κατάρα να ζει ως καρπός

ενοχής: «θα τρώτε ψωμί με τον ιδρώτα του προσώπου σας» και «θα γεννάτε παιδιά με πόνο»; Δεν σας έχουν διδάξει οι πιο επιφανείς φιλόσοφοί σας ότι το σώμα είναι ο τάφος της ψυχής; Δεν προσπαθούσε πάντα να νικήσει τον φόβο του θανάτου με την υπόσχεση του Παραδείσου; Ιδού: χάρη στην τεχνολογική ανάπτυξη, αυτές οι κατάρτες μπορούν να νικηθούν και αυτές οι υποσχέσεις μπορούν επιτέλους να πραγματοποιηθούν. Οι διαδικασίες της ζωής μπορούν να ανασυνδυαστούν στο εργαστήριο. Η γενικευμένη αυτοματοποίηση μπορεί να καταργήσει τη φυσική τιμωρία της εργασίας. Η αναπαραγωγή μπορεί να γίνει τεχνητή. Η απόδοση και η αντίληψη μπορούν να βελτιωθούν. Τα άκρα και οι εγκέφαλοι μπορούν να υβριδοποιηθούν με μηχανές. Ο θάνατος μπορεί να νικηθεί. Τα μέσα για αυτό το ολοκληρωμένο πρόγραμμα υπάρχουν ήδη: επαυξημένη πραγματικότητα, γενετική μηχανική, νευροτεχνολογία, νανοτεχνολογία, συνθετική βιολογία. Για να λειτουργήσουν σωστά, ωστόσο, πρέπει να εφαρμοστούν χωρίς όρια και, κυρίως, να συνδεθούν σε έναν ευφυή Πλανήτη.

Γιατί τα μέτρα με τα οποία αντιμετωπίστηκε η επιδημία Sars-Cov-2 και τα προγράμματα που ανακοίνωσαν την ανάκαμψη έχουν μια δυσοίωνα ομοιότητα με αυτό που επιδιώκει ο τρανσουμανισμός; Μια απάντηση μπορεί να βρεθεί στη διάλεξη -με τίτλο *Νανοτεχνολογίες για το ανθρώπινο είναι*- που έδωσε ο Roberto Cingolani το 2014 στο Πανεπιστήμιο του Μιλάνο (διαθέσιμη στο Internet). Αυτά που τώρα χρηματοδοτεί και οργανώνει ως υπουργός για την «οικολογική μετάβαση» είναι ακριβώς εκείνα τα ερευνητικά έργα που με τόση έμπνευση προωθούσε τότε ως διευθυντής του Ιταλικού Ινστιτούτου Τεχνολογίας. Η διάλεξη, ο 35λεπτος σχολιασμός ενός βίντεο-σποτ της Microsoft που προβάλλεται στα γήπεδα, εξηγεί σαφώς ότι το (τρανσουμανιστικό) μέλλον ανήκει στην αλληλένδετη ανάπτυξη της τεχνολογίας της πληροφορίας και της βιο-νανο-νευρο-τεχνολογίας. Ο υπουργός του μέλλοντος δεν κρύβει από το κοινό στο καφενείο της τεχνοεπιστήμης ότι ο δρόμος για την πλήρη διασύνδεση ανθρώπου-μηχανής είναι ακόμη μακρύς, αλλά τους υπενθυμίζει επίσης ότι «η όρεξη έρχεται με το φαγητό».

Η ναζιστική βιοπολιτική ήταν, τον 20^ο αιώνα, στην πρωτοπορία της εφαρμογής των θεωριών του «φυλετικού εκφυλισμού» που ανέπτυξε το αγγλοσαξονικό ευγονικό κίνημα του 19^{ου} αιώνα, οι οποίες με τη σειρά τους είχαν τις ρίζες τους στις πρακτικές της βρετανικής αποικιοκρατίας. Χωρίς τον πόλεμο ισχύος μεταξύ των κρατών, ορισμένα πειράματα δεν θα είχαν βγει από τα εργαστήρια (ούτε εκείνα του Βερολίνου ούτε εκείνα του Λος Άλαμος).

Με τη γνωστή του τεχνική της υπερβολής (που αποσκοπεί στην αποτύπωση του «υπερβολικού», δηλαδή κάτι του οποίου τα αποτελέσματα είναι πολύ μεγάλα για να τα αντιληφθούν οι αισθήσεις και η φαντασία), ο Günther Anders όρισε το τεχνολογικό σύστημα ως «την εθνικοσοσιαλιστική κοινότητα των συσκευών». Αυτό σημαίνει ότι οι συσκευές πρέπει να εξεταστούν στο σύνολο των συνδυασμένων επιπτώσεών τους, αλλά και ότι, αν ακούσουμε τον θόρυβο που προέρχεται «από τα ατσάλινα χείλη των μηχανών», μπορούμε να ακούσουμε το ίδιο σύνθημα των φαιών χιτώνων («... και αύριο όλος ο κόσμος!»).

Χάρη σε τι έπαψε ο τρανσουμανισμός -το πρώτο *Μανιφέστο* του οποίου ξεκίνησε από τη Natascha Vita-More το 1983, την ίδια χρονιά κατά την οποία έγινε η πρώτη αποθήκευση δεδομένων σε υπολογιστή- να είναι μια άσκηση αντι-ανθρωπιστικής μελλοντολογίας και να έχει γίνει ένα πραγματικό επίκεντρο; Για άλλη μια φορά, χάρη στον πόλεμο εξουσίας μεταξύ των κρατών. Ήταν μετά την 11^η Σεπτεμβρίου 2001 όταν οι *start up* επιχειρήσεις της Silicon Valley -που δημιουργήθηκαν από τους πιο έξυπνους σπασίτλες που βγήκαν από το MIT- συγχωνεύτηκαν με τα ερευνητικά τμήματα της CIA και του Πενταγώνου. Το πρώτο άλμα προς τα εμπρός -με την οικονομική έννοια, και επομένως από την άποψη της υποδομής (πιο έξυπνες μηχανές επειδή *τροφοδοτούνται* με περισσότερα δεδομένα, πιο ισχυροί διακομιστές κ.λπ.)- έγινε από τους ιδρυτές της Google όταν εξαγόρασαν μια εταιρεία που ελεγχόταν από τη CIA, την Keyhole, και τη μετέτρεψαν σε *Google Earth*. Η επαυξημένη πραγματικότητα, το 5G, το Internet των πραγμάτων, τα μη επανδρωμένα αεροσκάφη, η αναγνώριση προσώπου, το λογισμικό ανίχνευσης εισβολών, η κβαντική κρυπτογραφία, τα πρώτα εμβόλια m-RNA... όλα αυτά είναι θαύματα που γεννήθηκαν από τη συνεργασία μεταξύ ψηφιακών εταιρειών, εργαστηρίων βιο- και νανοτεχνολογίας και του στρατιωτικο-βιομηχανικού συμπλέγματος. Το ίδιο ισχύει και για το Human Genome Project, το deCode στην Ισλανδία, την UmanGenomics στη Σουηδία, την UKBiobank στο Ηνωμένο Βασίλειο ή την CeleraDiagnostics στις ΗΠΑ. Ο «σοσιαλισμός της αγοράς» αντί της «φιλελεύθερης δημοκρατίας» δεν διαφέρει από τη διαδικασία σύντηξης στην Κίνα.

Όταν, τον περασμένο Απρίλιο, κάποιος καθηγητής του MIT -ένα ινστιτούτο που αποτελεί πραγματική θερμοκοιτίδα των τρανσουμανιστών- προφήτευσε ότι δεν θα υπάρξει «μετα-πανδημία» και ότι θα πρέπει να συνη-

θίσουμε σε ψηφιακές άδειες για να έχουμε πρόσβαση σε ορισμένους χώρους ή υπηρεσίες, τι άλλο έκανε από το να μας ενημερώσει για το πάνω σε τι δουλεύουν οι συνάδελφοί του στο διπλανό εργαστήριο; Το ίδιο ισχύει και για τις «προφητείες» του Bill Gates, τα σχέδια της Amazon ή τις ανακοινώσεις της IBM.

«Αν ο τρανσουμανισμός εξελίσσεται ομαλά, είναι επειδή η τεχνοκρατία τον πουλάει με τα χρώματα του οικονομικού ορθολογισμού» (και, θα μπορούσαμε να προσθέσουμε, της ιατρικής ελπίδας). «Το τρανσουμανιστικό σχέδιο είναι το άλλο όνομα της ανάπτυξης».

XII. Το μεγάλο οπλοστάσιο

Όταν, το 2003, ο νεοσυντηρητικός Τζορτζ Μπους ο νεότερος και ο νεολαϊκιστής Τόνι Μπλερ κήρυξαν τον πόλεμο στο Ιράκ με πρόσχημα τα όπλα μαζικής καταστροφής που κατείχε το καθεστώς του Σαντάμ Χουσεΐν και η «Συμμαχία των Προθύμων» συμμετείχε στους βομβαρδισμούς της επιχείρησης *Enduring Freedom* με την υποστήριξη των δυτικών μέσων ενημέρωσης, το αντιπολιτευτικό κίνημα στους δρόμους και τις πλατείες έκανε λόγο για ψέμα που συγκαλύπτει τους πραγματικούς στόχους του πολέμου και για μια διεθνώς σχεδιασμένη στρατηγική των μέσων ενημέρωσης. Για όλους ήταν μια λογική και υλιστική εξήγηση. Κανείς δεν μίλησε για «συνωμοσία» και κανένας αντίπαλος του πολέμου δεν ονομάστηκε «συνωμότης». Το ίδιο συνέβη πριν από λίγους μήνες με την εξέγερση των Παλαιστινίων κατά της πολιτικής *apartheid* του Ισραήλ. Το γεγονός ότι όλα τα μέσα μαζικής ενημέρωσης παρουσίασαν τον βομβαρδισμό της Γάζας ως απάντηση στις ρουκέτες της Χαμάς -ένας βομβαρδισμός του οποίου ο αναλογικός χαρακτήρας, αν υπάρχει, θα πρέπει να συζητηθεί- και ότι οι μαζικές διαδηλώσεις σε όλο τον κόσμο σε ένδειξη αλληλεγγύης στον παλαιστινιακό αγώνα αποσιωπήθηκαν σε μεγάλο βαθμό, δεν εμφανίστηκε ως «συνωμοσία», ούτε όποιος κατήγγειλε μια συγκεκριμένη πολιτική και μιντιακή στρατηγική ονομάστηκε «συνωμότης». Κανείς δεν σκέφτηκε ένα είδος σκοτεινού θόλου που βάζει κυβερνήσεις, πολιτικούς και δημοσιογράφους στη μισθοδοσία. Αλλά μια σύγκλιση συμφερόντων.

Γιατί να είναι «συνωμοσία» ο ισχυρισμός ότι ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίστηκε η επιδημία Covid-19 από όλες σχεδόν τις κυβερνήσεις ανταποκρίνεται όχι μόνο σε λειτουργικά στοιχεία, αλλά και σε μια ακριβή στρατηγική;

Το πρόγραμμα εμβολιασμού μερικών δισεκατομμυρίων ανθρώπων -ένα πρόγραμμα που περιλαμβάνει τον εμβολιασμό τους σε μαζικές δόσεις με την ιδέα ότι είναι η μόνη λύση για να «κερδηθεί ο πόλεμος κατά του ιού»- προέρχεται από την ίδια σύγκλιση δυνάμεων που ξεκίνησε τον «πόλεμο κατά της τρομοκρατίας» για να δικαιολογήσει τους βομβαρδισμούς. Βόμβες ή εμβόλια, πρόκειται για δύο κινήσεις από τον ίδιο επιλογέα εντολών. Η δήλωση του Joe Biden στην πρόσφατη σύνοδο κορυφής της G7 δεν θα μπορούσε να είναι σαφέστερη: «Είμαστε το μεγαλύτερο οπλοστάσιο που θα μας επιτρέψει να κερδίσουμε την παγκόσμια μάχη κατά του ιού». Μια μάχη της οποίας η αξία, ωστόσο, υπονομεύεται από τον «κοντόφθαλμο ανταγωνισμό» μεταξύ διαφόρων πολυεθνικών φαρμακευτικών εταιρειών και τη γεωπολιτική σύγκρουση μεταξύ κρατών. Να τι έγραψαν οι συντάκτες του «The Economist» γι' αυτό: «Φανταστείτε μια επένδυση που θα μπορούσε να αποφέρει κέρδη 17.900% σε τέσσερα χρόνια. Και όχι μόνο αυτό, με μια απολύτως προσιτή αρχική επένδυση. Ποιος θα μπορούσε να χάσει μια τέτοια ευκαιρία; Η απάντηση, όπως φαίνεται, είναι οι ηγέτες της Ομάδας των Επτά (G7), μιας λέσχης πλούσιων δημοκρατιών που πραγματοποίησε την ετήσια σύνοδο κορυφής της αυτή την εβδομάδα στη Βρετανία. Αποτυγχάνοντας να δράσουν αρκετά γρήγορα για να εμβολιάσουν τον κόσμο κατά της Covid-19, χάνουν τη συμφωνία του αιώνα».

Στο διάστημα που μεσολάβησε από το 2003 ο εχθρός προφανώς «ούτε κοιμήθηκε ούτε έπαιξε». Η μηχανοποίηση της λήψης αποφάσεων -ηλεκτρονική συλλογή δεδομένων, επεξεργασία αλγορίθμων και αυτοματοποιημένη εκτέλεση εντολών- σημαίνει ότι ο αριθμός των υπευθύνων λήψης αποφάσεων θα μειωθεί αναπόφευκτα. «Η επιστήμη μας προστάζει» σημαίνει κυρίως αυτό. Το γεγονός είναι τόσο γνωστό που ακόμη και χλωμοί γραφειοκράτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατάφεραν να γράψουν: «Η ανάπτυξη της ρομποτικής μπορεί να έχει ως συνέπεια τη σημαντική συγκέντρωση πλούτου και εξουσίας στα χέρια μιας μειοψηφίας» (*Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τη ρομποτική*, 16 Φεβρουαρίου 2017).

Ορισμένα ονόματα -κυρίως το Ίδρυμα Bill & Melinda Gates- ή ορισμένες οντότητες -Big Pharma- φαίνεται να κυκλοφορούν επίτηδες για να αναμειγνύουν στοιχεία αλήθειας και ταυτόχρονα να υποδηλώνουν μια κρυφή

ιδιωτική κατεύθυνση πίσω από την Έκτακτη Ανάγκη. Παρουσιάζοντας τη θέση ενός ραδιούργου Gates -μια θέση που αναμφίβολα κερδίζει έδαφος- ως “συνωμοσιολογική πλάνη» είναι οι ίδιοι αρχηγοί κυβερνήσεων που προσκαλούν τον ιδρυτή της Microsoft ως εξωτερικό σύμβουλο στις συνεδριάσεις της G20 για την υγεία και τα εμβόλια... Το να μιλάμε για τον Gates μπορεί να είναι ένας εξαιρετικός τρόπος για να αποφύγουμε να αναγνωρίσουμε τους μικρούς και συγκεκριμένους καταστροφείς του ανθρώπου που εργάζονται σε πανεπιστημιακά τμήματα αφιερωμένα στην Τεχνητή Νοημοσύνη ή σε εργαστήρια βιο- και νανοτεχνολογίας που χρηματοδοτούνται με αυστηρά δημόσιο χρήμα.

Αν κάποιος θελήσει να συμβουλευτεί την εντυπωσιακή εγκυκλοπαίδεια *The Palgrave Encyclopedia of Imperialism and Anti-Imperialism*, θα παρατηρήσει ότι η κριτική του «ιμπεριαλισμού της υγείας και των εμβολίων» -ειδικά μέσω των LARC, των «αντισυλληπτικών» βραδείας αποδέσμευσης, που έχουν ως σκοπό να αποτρέπουν τις φτωχές γυναίκες από το να μείνουν έγκυες για χρόνια- που ασκείται από το Ίδρυμα Bill & Melinda Gates, είχε ήδη διεξαχθεί πριν από αρκετά χρόνια τόσο από ακαδημαϊκούς όσο και από μαχητικούς διανοούμενους και ιστορικούς. Η ίδια η Βαντάνα Σίβα σίγουρα δεν περίμενε την Covid-19 για να καταγγείλει τον ιμπεριαλισμό των «ευεργετών» που έχει ως στόχο να κάνει τα σώματά μας τις νέες αποικίες για τις ψηφιακές και φαρμακευτικές βιομηχανίες.

Και όμως, αρκεί να πεις Bill Gates και ο αριστερός στρατευμένος -συμπεριλαμβανομένων και κάποιων συντρόφων- συνοφρυώνεται, εκτός αν έρθει ο λαμπρός θεωρητικός με τον σαρκασμό του για τα σχέδια του Σατανά... Αυτό κι αν δεν είναι επικοινωνιακός πόλεμος!

Τώρα, είναι αδιαμφισβήτητη η δηλωμένη δέσμευση του ιδιοκτήτη της Microsoft σε μια νεομαλθουσιανή προσέγγιση (καθώς πάρα πολλά όντα σε αυτόν τον Πλανήτη είναι μαύρα, όπως μαύρες είναι οι γυναίκες που πρέπει να στερηθούν...)- είναι αδιαμφισβήτητη η χρηματοδότηση εκ μέρους του όλων των εταιρειών που εμπλέκονται στην ανάπτυξη της τελευταίας γενιάς εμβολίων· είναι αδιαμφισβήτητο το πρόγραμμά του ID2020 που αποσκοπεί στην απόδοση σε κάθε άνθρωπο μιας ψηφιακής ταυτότητας μέσω των λεγόμενων κβαντικών τατουάζ· είναι αδιαμφισβήτητη τα σχέδιά του να μετατραπούν οι σωματικές δραστηριότητες σε ιδιοκτησία που μπορεί να κατοχυρωθεί με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας· είναι αδιαμφισβήτητο το πόσο πολύ οι «προφητείες» του -οι οποίες στην πραγματικότητα είναι έργα σε εξέλιξη- μοιάζουν εκπληκτικά με τα «αντι-covid» μέτρα που λαμβάνουν τα κράτη μέλη του NATO.

Αυτές είναι αλήθειες, με την έννοια του Όργουελ ($2+2=4$), ό,τι κι αν λένε γι' αυτές οι τεχνοκράτες της Δύσης και της Ανατολής.

Πότε αυτές οι μερικές αλήθειες γίνονται ολοκληρωτικά ψέματα; Όταν η σκοπιμότητα *ορισμένων* κέντρων εξουσίας διαχωρίζεται από τη λειτουργικότητα -για όλες τις εξουσίες- της τεχνολογικής ορμητικής φυγής προς τα εμπρός. Όταν τα κράτη θεωρούνται πιόνια της τεχνοκρατίας, ενώ είναι τόσο οι ιστορικοί εκκολαπήρες της όσο και οι πολιτικοί και στρατιωτικοί οργανωτές της.

Όποιος κυβερνά το Internet των Πραγμάτων, κυβερνά τους ανθρώπους. Όποιος κυβερνά τους ανθρώπους, κυβερνά και το Internet των πραγμάτων.

XIII. Μικρή καινοτομία

Ένα ξεχωριστό κεφάλαιο -το οποίο μπορούμε μόνο να αναφέρουμε εδώ- είναι αυτό που αφορά την επαναστατική θεωρία σε περιόδους Έκτακτης Ανάγκης. Εκείνοι που είχαν ριζοσπαστικά «ηθικοπολιτικά» ερμηνευτικά σχήματα, χωρίς ιδιαίτερη προσπάθεια, συμπεριέλαβαν τη μικρή καινοτομία που ήταν ο κοινωνικός εγκλεισμός μερικών δισεκατομμυρίων ανθρώπων. Εξάλλου, η επιδημία Sars-CoV-2 απλώς επιδείνωσε την κρίση του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής και την αντι-οικολογική συναλλαγή του με τη φύση- η τεχνοκρατική διαχείριση είναι απλώς ένα επιφανόμενο του πολέμου του κεφαλαίου κατά των μισθωτών και του οικοσυστήματος... Για πολλούς «απλούς ανθρώπους», οι οποίοι δεν έχουν προκατασκευασμένα θεωρητικά φίλτρα, αυτή η εμπειρία ήταν αντίθετα ένα σοκ -και όχι μόνο λόγω των ανησυχιών για την οικονομική επιβίωση. Δεν δέχτηκαν όλοι τα μέτρα που επέβαλε η «αδήριτη ανάγκη» χωρίς αντίσταση. Για χιλιάδες ανθρώπους, το γεγονός ότι το κράτος τους εμπόδιζε να βγουν από τα σπίτια τους και να δουν τους φίλους και τους αγαπημένους τους, επέβα-

λε γραφειοκρατικές δικαιολογίες για φυσιολογικές καθημερινές χειρονομίες ή όριζε με διατάγματα έκτακτης ανάγκης με πόσους ανθρώπους μπορούσαν να γευματίσουν και σε ποια σπίτια να μπου, ήταν απόδειξη «φασισμού», μιας «υγειονομικής δικτατορίας». Είναι σαφές ότι η χρήση των κατηγοριών εξαρτάται από το κατά πόσο οι άνθρωποι αυτοί είναι εκτεθειμένοι στην προπαγάνδα των πολιτικών μέσων ενημέρωσης ή είναι περισσότερο προσανατολισμένοι στις «αντίθετες αφηγήσεις» που διαδίδονται στο Internet. Όπως είναι σαφές ότι ο τρόπος αντίδρασης σε μια πρωτοφανή κατάσταση εξαρτάται από διάφορους παράγοντες: ταξική θέση, διαθέσιμα πολιτιστικά εργαλεία, προηγούμενες εμπειρίες διαμαρτυρίας, δίκτυο σχέσεων κ.λπ. Αυτό που μπορούμε να παρατηρήσουμε είναι ότι κυρίως άνθρωποι μέσης καλλιέργειας και αριστεροί είναι αυτοί που προσαρμόστηκαν στα κυβερνητικά μέτρα με μεγαλύτερη αφοσίωση. Αυτό πιθανώς οφείλεται στο γεγονός ότι είναι πιο ευαίσθητοι στις θεσμικές εκκλήσεις για αίσθημα ευθύνης και στο σφυροκοπημένο επιχείρημα «ας το κάνουμε για τους πιο αδύναμους». Αλλά και λόγω της εισαγόμενης ιδέας ότι το κράτος εκφράζει το γενικό συμφέρον ή ότι είναι η μόνη δύναμη όσο και αν είναι αποδυναμωμένη και παρεμποδισμένη από κομματικά οικονομικά συμφέροντα- ικανή να το επιβάλει. Ο φόβος -ότι θα αρρωστήσουν ή ότι θα τους επιβληθούν πρόστιμα- εξηγεί μόνο εν μέρει αυτό που συνέβη, σε τέτοιο βαθμό που οι διαφωνίες και οι συγκρούσεις δεν έχουν γλιτώσει ούτε από περιβάλλοντα που είναι συνηθισμένα σε αγώνες και καταστολή. Το ρήγμα, που ξεκίνησε με τον εγκλεισμό, διευρύνθηκε, λίγο-πολύ στην ίδια κατεύθυνση, ενόψει του εμβολιασμού. Για κάποιους, το αυλάκι είχε ήδη χαραχθεί. Πολλές οικογένειες -συχνά μεσαίας τάξης και μεσαίας καλλιέργειας, προσεκτικές στη διατροφή των παιδιών τους και στην εναλλακτική ιατρική, περιβαλλοντολόγοι, οπαδοί μη βίαιων μοντέλων κ.λπ.- ζητούσαν ουσιαστικά από το κράτος να μην παρεμβαίνει στην εκπαίδευση και τη φροντίδα. Ο «νόμος Lorenzin», ο οποίος εισήγαγε τον υποχρεωτικό εμβολιασμό το 2017 για λογαριασμό της Glaxo, ήταν γι' αυτούς ένα είδος ταχύρρυθμου μαθήματος στο κρατικό δόγμα. Είτε συνθηκολόγησαν μπροστά στη λογική των τελεσμένων γεγονότων (δηλαδή της βίας), είτε ξεκίνησαν εναλλακτικά σχολεία, ενισχύοντας τους σύγχρονους δεσμούς τους με το περιθώριο που τώρα ενσωματώθηκε. Η κατάσταση έκτακτης ανάγκης Covid-19 έχει διευρύνει αυτές τις διαδρομές. Η απόρριψη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης έδωσε μια ακόμη ευκαιρία για διαμαρτυρίες και τη δημιουργία μικροκοινοτήτων. Το παράδοξο είναι ότι αυτοί οι άνθρωποι, οι οποίοι είναι καλά ενημερωμένοι για τα εμβόλια, τους ΓΤΟ, την άρνηση της κατ' οίκον φροντίδας και τις επιπτώσεις του δικτύου 5G στην υγεία, θεωρούν ότι οι ανταγωνιστικοί κύκλοι είναι πολύ στενά ευθυγραμμισμένοι με την κυρίαρχη ιατρική και θεωρούν ότι όσοι δεν έχουν ταχθεί κατά του εγκλεισμού και της νέας απαίτησης εμβολιασμού είναι θύματα του «υγειονομικού φασισμού». Ακριβώς επειδή τα κυβερνητικά μέτρα αξιοποίησαν την «αποκαλυπτική εικόνα που βρίσκεται στο κοινωνικό ασυνείδητο εδώ και δεκαετίες» -η αίσθηση ότι κάτι κυοφορείται είναι ο τρόπος με τον οποίο τα σώματα αντιδρούν στη συνεχιζόμενη οικολογική καταστροφή- η εμπειρία του τελευταίου ενάμιση έτους ήταν μια *καμπή*.

Χιλιάδες προλετάριοι και φτωχοί επαναστατούν ενάντια σε έναν κόσμο στον οποίο δεν υπάρχει θέση γι' αυτούς. Άλλοι, πιο προνομιούχοι και με μετριοπαθείς μέχρι τώρα αξιώσεις, δεν θέλουν πλέον να πάρουν τη θέση τους στον κόσμο. Ένα μέρος της επαναστατικής θεωρίας, ιδανικά προετοιμασμένο για την καταστροφή, λειτούργησε ως *ηρεμιστικό* (τα δομικά αίτια της επιδημίας, η κρίση του κεφαλαίου... όλα προβλέφθηκαν) και όχι ως πυροκροτητής της προσβεβλημένης και μειωμένης ζωής.

Οι τεχνοκράτες έχουν δίκιο σε ένα πράγμα: αύριο δεν θα ξεκινήσουμε πάλι από την αρχή.

XIV. Οικολογικά μέτρα

Ας αξιοποιήσουμε την ευτυχή διαπίστωση του Chesterton με τον δικό μας τρόπο. Όταν «τίποτα δεν λειτουργεί», δεν υπάρχει ανάγκη για καταγραφή των πιο αποτελεσματικών λύσεων. Πρέπει να αλλάξουμε τον ίδιο τον ορισμό των προβλημάτων. Χρειάζεται ουτοπία.

Έτσι, εν όψει της Έκτακτης Ανάγκης, ομάδες και κινήματα άρχισαν να διακηρύσσουν τα *προγράμματά* τους, τα οποία προηγουμένως είχαν μείνει στο παρασκήνιο των άμεσων αγώνων. Και εδώ αναδύθηκε το αποφασιστικό ζήτημα: το ζήτημα του κράτους.

Αφού ο καπιταλισμός δεν θα αλλάξει ποτέ την ανοιχτά οικοκτόνο πορεία του, τι να κάνουμε;

Χρησιμοποιήστε τη δύναμη του κράτους για να σταματήσετε τον εκμεταλλευτισμό που η ενεργειακή και «οι-

κολογική» μετάβαση θα επιδεινώσει. Αποαναπτυξιακοί, σταλινικοί και λενινιστές συγκλίνουν σε αυτό το προγραμματικό σημείο, μόλις οι περιστάσεις τους αναγκάσουν να μιλήσουν καθαρά. Ενώ οι λιγότερο ριζοσπάστες αυταπατώνται ότι είναι δυνατόν να εμφυσήσουμε μια «φιλοκομμουνιστική» κατεύθυνση στον κρατικό σχεδιασμό από τα κάτω. Και εδώ οι σχολές διχάζονται: πρέπει να σταματήσει η ανάπτυξη ή να κρατικοποιηθεί; Οι πιο σημαντικοί από αυτούς δείχνουν τον «οικολογικό λενινισμό». Μόνο αν απογυμνωθεί πλήρως από την καπιταλιστική της φύση, η κρατική εξουσία μπορεί να σταματήσει το ιδιωτικό κέρδος και να επιβάλει πραγματικά οικολογικά σχέδια. Ας ξεχάσουμε τη μικρή λεπτομέρεια της επαναστατικής κατάκτησης της πολιτικής εξουσίας (προλεταριακός εξοπλισμός, εξέγερση, σύνδεση επαναστατικών κινημάτων σε διάφορες χώρες κ.λπ.)· ας ξεχάσουμε επίσης να φανταστούμε τι μέτρα θα έπαιρναν αυτοί οι επαναστάτες αν ήταν στην εξουσία κατά τη διάρκεια της σημερινής επιδημίας... και ας μπούμε στην καρδιά του θέματος. Όποιος θέλει την εξουσία, θέλει τα μέσα της εξουσίας. Η τεχνολογική μηχανή -συγκέντρωση της γνώσης, ιεραρχική και λειτουργική κατανομή των ρόλων, αποτελεσματικότητα ως αξία από μόνη της, ανταγωνισμός στην αναζήτηση των πιο αποτελεσματικών λύσεων κ.λπ.- αναπτύσσεται επειδή αυξάνει την καταναγκαστική δύναμη αυτών που κυβερνούν την κοινωνία. Η δύναμη αυτή, όπως δείχνει γενναιόδωρα η ιστορία του εικοστού αιώνα, εκμεταλλεύεται τον άνθρωπο στον βαθμό που ληλατεί τη φύση και το αντίστροφο. Δεν έχει νόημα να δηλώνει κανείς αντιαποικιοκράτης και να υιοθετεί κάποιο ιθαγενικό σύνθημα επειδή είναι της μόδας, αν δεν διαλύει την ιστορία της αποικιοκρατίας στο μυαλό του. Οι αυτόχθονες κοινότητες που ζουν σε μια ισορροπημένη σχέση με το περιβάλλον τους ήταν και είναι κοινότητες χωρίς κράτος.

Ακριβώς όπως ο μύθος της προσωρινής και παροδικής χρήσης της πολιτικής εξουσίας δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ, μια επανάσταση που δεν θα καταστρέψει τις αιτίες της οικολογικής καταστροφής *καθώς θα εξελίσσεται*, θα εμπιστευόταν στο κράτος τόσο τα μέσα για να ανακόψει την επαναστατική ορμή όσο και τους μοχλούς μιας μηχανής εκμετάλλευσης που είναι απαραίτητοι για να εξασφαλίσουν τον νέο κοινωνικό διαχωρισμό μεταξύ ηγετών και εκτελεστών. Το αποτέλεσμα: μια τεχνοκρατία με πράσινο χρώμα.

Η καταστροφή του κράτους είναι το οικολογικό μέτρο που καθιστά όλα τα άλλα δυνατά.

XV. Κατευθύνσεις αρχών

Πιθανώς, η θεωρητική ανεπάρκεια στην κατανόηση του ιστορικού μετασχηματισμού που βρίσκεται σε εξέλιξη - εντός του οποίου τοποθετείται η επιτάχυνση που ονομάζεται Έκτακτη Ανάγκη- εξαρτάται τόσο από παρωχημένα ερμηνευτικά σχήματα όσο και από ένα υπόλειμμα πεποιθήσεων που η θεωρητική επίγνωση από μόνη της δεν μπορεί να ξεπεράσει. Γνωρίζουμε -παρατηρώντας τη δράση του κράτους σε όλη την ιστορία ή στα σημερινά σενάρια πολέμου και νεοαποικιακής κυριαρχίας- ότι δεν υπάρχει κανένα ηθικό, πολιτικό ή νομικό όριο στην πολιτική της (τεχνοκρατικής πλέον) εξουσίας του. Ωστόσο, ορισμένα συμπεράσματα μας φαίνονται *υπερβολικά*. Είναι δυνατόν να έχουν θυσιαστεί τόσα πολλά οικονομικά συμφέροντα στο άμεσο μέλλον προκειμένου να προετοιμαστούν οι συνθήκες για τη Μεγάλη Μετάβαση; Είναι δυνατόν να αφέθηκαν να πεθάνουν τόσοι πολλοί άνθρωποι προκειμένου να επιβληθεί η δημόσια πεποίθηση ότι η Covid-19 ήταν ανίατη, εξαρτώντας την «επαναλειτουργία», την «ανάρρωση» και την «επιστροφή στην κανονικότητα» από τον μαζικό βιοτεχνολογικό εμβολιασμό; Οι πρακτικές κοινωνικής μηχανικής και εξόντωσης που εφαρμόστηκαν από τα κράτη κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα (μέσος αριθμός δολοφονημένων ανθρώπων: 30.000 την ημέρα) δεν έχουν ήδη απαντήσει: «Ναι, είναι δυνατόν»; Και τα μέσα που έχουν στη διάθεσή τους έχουν πολλαπλασιαστεί και ριζοσπαστικοποιηθεί.

Αν, στη δεκαετία του '80, μια ομάδα όπως η Rote Zora -έκφραση ενός ευρύτερου επαναστατικού και ριζοσπαστικού φεμινιστικού κινήματος- επιτέθηκε, μεταξύ άλλων, σε επιστημονικά κέντρα και εργαστήρια γενετικής μηχανικής, ήταν επειδή έβλεπε σε αυτούς τους ερευνητές και τα ινστιτούτα μια συνέχεια της ναζιστικής ευγονικής. Αυτή η συνέχεια δεν ήταν μόνο βιογραφική (οι διευθυντές περιελάμβαναν ηγετικές προσωπικότητες από τα εθνικοσοσιαλιστικά επιστημονικά προγράμματα), αλλά και από άποψη έργου. Ωστόσο, για να κατανοηθεί η συνέχεια των σχεδίων, ο αντιφασισμός ήταν ένα αμβλύ όπλο. Εκτός από την ιστορία, ήταν απαραίτητο να εξεταστεί η γεωγραφική δυναμική της κυριαρχίας. Μόνο με αυτόν τον τρόπο θα μπορούσε κανείς να αντιληφθεί τη σχέση μεταξύ της βιοτεχνολογίας που εφαρμόζεται στη γεωργία και της γενετικής μηχανικής που εφαρμόζεται στον άνθρωπο· μεταξύ των προγραμμάτων αναγκαστικής στείρωσης των φτωχών γυναικών στο Πουέρτο Ρίκο, τη Βραζιλία ή την Αφρική και της ιατρικά υποβοηθούμενης αναπαραγωγής των γυναικών στις

προηγμένες καπιταλιστικές χώρες· μεταξύ του ιμπεριαλισμού των βομβών και του ιμπεριαλισμού των εμβολίων. Η πεποίθηση ότι αυτά τα απάνθρωπα σχέδια ήταν πολύ αληθινά εξαρτιόταν όχι μόνο από την τεκμηρίωση που συγκεντρώθηκε, αλλά και από το γεγονός ότι ο Μένγκελε και το πρόγραμμα Aktion T4 ήταν παραδείγματα επιστημονικής κατάστασης που είχαν νωπή μνήμη. Η επίθεση και το σαμποτάζ μιας γενετικής μηχανικής που προχωρούσε τώρα στο όνομα της δημοκρατικής ευημερίας και της υγείας του πληθυσμού ήταν μια συγκεκριμένη αντίσταση ενάντια στις νέες φρικαλεότητες που ετοιμάζονταν και ταυτόχρονα μια ηθική τοποθέτηση ενάντια στις εντολές που είχαν ήδη εκτελεστεί: με άλλα λόγια, μια πράξη ρήξης με τους παππούδες και τις γιαγιάδες, τους πατεράδες και τις μητέρες που είχαν συνεργαστεί σε αυτό ή το είχαν αφήσει να περάσει σιωπηλά. Το μήνυμα αυτών των εκρηκτικών και εμπρηστικών μηχανισμών ήταν επίσης: *Ποτέ ξανά*.

Γιατί, σήμερα, η τεκμηρίωση του γεγονότος ότι τα αφεντικά των κυριότερων πολυεθνικών εταιρειών πληροφορικής είναι δηλωμένοι και ενεργοί τρανσουμανιστές δεν μας φαίνεται παρά μια απλή λέξη υπό τη σκέπη του κέρδους; Γιατί η είδηση ότι ο επικεφαλής της ανάπτυξης του εμβολίου Oxford-AstraZeneca είναι γνωστός ευγονιστής, υπέρμαχος της στείρωσης των γυναικών στην Αφρική, φαίνεται αμφίβολη ή υπερβολική; Αναμφίβολα, επειδή ο κατακλυσμός των πληροφοριών που κυκλοφορούν στο Internet μας έχει κάνει όχι μόνο πιο παθητικούς, αλλά και πιο καχύποπτους. Αλλά πάνω απ' όλα λόγω της σχετικής άνεσης στην οποία έχουμε μεγαλώσει, αναισθητοποιώντας κάθε ιστορική συνείδηση.

Λιγότερο αναισθητοποιημένοι λόγω της άμεσης εμπειρίας τους, ιδού τι ακραίες λέξεις κατάφεραν να γράψουν δύο όχι ιδιαίτερα ακραίοι ιστορικοί το 1980:

«Εντός ορισμένων ορίων που τίθενται από πολιτικές ή στρατιωτικές σκοπιμότητες, το σύγχρονο κράτος μπορεί να κάνει ό,τι θέλει με όσους βρίσκονται υπό τον έλεγχό του. Δεν υπάρχει κανένα ηθικό όριο που το κράτος δεν μπορεί να υπερβεί, αν το επιθυμεί, επειδή δεν υπάρχει καμία ηθική δύναμη πάνω από το κράτος. Από την άποψη της ηθικής και της δεοντολογίας, η κατάσταση του ατόμου στο σύγχρονο κράτος είναι, κατ' αρχήν, περίπου ισοδύναμη με εκείνη των κρατουμένων στο Άουσβιτς» (George M. Krent, Leon Rappoport, *The Holocaust and the Crisis of Human Behavior*).

XVI. Ας το να πάει

«Η ιατρική αποτελεί μια από τις πιο προφανείς στιγμές επίθεσης στο ανθρώπινο σώμα. Το κεφάλαιο εκφράζεται μέσω των γιατρών και των επιστημόνων του, του στρατού στην πρώτη γραμμή του πολέμου, της πραγματικής τελικής λύσης, που το κεφάλαιο διεξάγει ενάντια στο ζωντανό ον.

Ασθένεια, αυτή εδώ, ανίατη.

Για άλλη μια φορά, και δεν θα κουραστούμε ποτέ να το ψιθυρίζουμε και να το φωνάζουμε, βρισκόμαστε μπροστά σε ένα aut aut: είτε με τον άνθρωπο είτε με το κεφάλαιο.

Είτε με τον άνθρωπο είτε με την ιατρική».

Έτσι έγραψαν ο Simone Peruzzi και ο φίλος μου Riccardo d'Este πριν από τριάντα χρόνια στο *Medicina maledetta ed assassina*.

Η *πολεμική ιατρική* δεν είναι μόνο μια πολεμική μεταφορά που χρησιμοποιείται για να δικαιολογήσει την κοινωνική στρατιωτικοποίηση και τον διορισμό ενός στρατηγού του NATO ως έκτακτου επιτρόπου για επείγουσες καταστάσεις⁵, αλλά είναι η περιγραφή μιας υπαρκτής πραγματικότητας.

Οι μεταφορές που χρησιμοποιούνται για την αναπαράσταση των σωμάτων και των ασθενειών αποτελούσαν ανέκαθεν σημαντικό κοινωνικό δείκτη. Αν δεν μας λένε τι πραγματικά συμβαίνει στα ζωντανά σώματα, μας πληροφορούν πολύ καλά για το πώς αλλάζουν οι τρόποι παραγωγής και τα επιστημονικά παραδείγματα.

⁵ Αναφέρεται στον στρατηγό Francesco Figliuolo, επικεφαλής της Διεύθυνσης Logistics του ιταλικού στρατού, ο οποίος διορίστηκε υπεύθυνος της εκστρατείας εμβολιασμού την 1^η Μαρτίου 2021, ως επίτροπος έκτακτης ανάγκης πλάι στον εν Ιταλία Χαρδαλιά.

Μέσα σε ορισμένες σταθερές -ο ιός-ασθένεια ως εχθρός, τα σώματα ως φρούρια υπό πολιορκία, το ανοσοποιητικό σύστημα ως αστυνομικό όργανο ελέγχου και καταστολής- μέσα σε μια κοσμοθεωρία που διαχωρίζει τον άνθρωπο από τη φύση, τον άνδρα από τη γυναίκα, τον ενήλικα από το παιδί, το σώμα από το πνεύμα- οι κυρίαρχες αναπαραστάσεις επικαιροποιούνται και διαστρωματώνονται. Η θεώρηση του σώματος ως μηχανής και των οργάνων του ως βαλβίδων, εμβόλων, αντλιών κ.λπ. σηματοδοτεί την άνοδο του βιομηχανικού καπιταλισμού. Η ιδέα ότι τα όργανα είναι αντικαταστάσιμα μέρη συνοδεύει τόσο τον φορντισμό όσο και τη γέννηση της επιστήμης των μεταμοσχεύσεων. Τι θα γίνει το σώμα στην ψηφιακή κοινωνία, αν όχι μια ροή πληροφοριών; Το φορντικό παράδειγμα δεν εξαφανίζεται μέσα στο παράδειγμα της πληροφορικής: ριζοσπαστικοποιείται. Οι ιστοί, τα υγρά, τα μόρια, τα γονίδια και τα κύτταρα είναι πλέον αφαιρούμενα, αντικαταστάσιμα και ανασυνδυαζόμενα. Και δεδομένου ότι όλη η πραγματικότητα είναι μια ροή πληροφοριών, τα έμβια όντα μπορούν όχι μόνο να ανασυνδυαστούν (βιοτεχνολογία), αλλά και να συνδεθούν (ψηφιακές θεραπείες) μέσω γεφυρών (νανοτεχνολογία). Ο στόχος -που επιδιώκεται ήδη από το 2004 από το πρόγραμμα Ubimop του Imperial College του Λονδίνου μέσω τεχνο-ιατρικών αισθητήρων- διατυπώνεται σύντομα: «καθολική παρακολούθηση για την κοινοτική υγειονομική περίθαλψη». Σώματα-μηχανές σε μια κοινωνία-μηχανή. Ή, αν προτιμάτε πιο οργανικές μεταφορές: κοτόπουλα που πρέπει να εμβολιάζονται περιοδικά, ώστε να μπορούν να επιβιώσουν και να παράγουν σε μια παγκόσμια φάρμα.

Εδώ είναι το πιο αντιπρογραμματικό πρόγραμμα: αντί να εκτελείτε το πολλοστό Μεγάλο Έργο (πολιτικό, οικονομικό, τεχνολογικό, ιατρικό), *ας το να πάει*. Στον εαυτό μας, στους συνανθρώπους μας, στα ζώα, στα φυτά, στη Γη.

Σαμποτάρετε τους στόχους της εξουσίας για να μην υποκύψετε στα μέσα της.

Καταστρέψτε την καταστροφή του ανθρώπου σταματώντας τους πρωτοπόρους του και αποκαλύπτοντας τους υπηρέτες του.

Πλανήτης Γη,
αρχές Ιουνίου 2021

Σημείωση

Εκτός από τις αναφορές που αναφέρονται στο κείμενο, συμβουλές και παραθέματα για τη συγγραφή αυτών των θέσεων αντλήθηκαν από τα ακόλουθα βιβλία:

- *Nikolas Rose*, *La politica della vita. Biomedicina, potere e soggettività nel XXI secolo*, Πω Einaudi, Τορίνο, 2008.
- *Pièces et main d'œuvre*, *Manifeste des chimpanzés du futur. Contre le transhumanisme*, Service compris, Παρίσι, 2017
- *Adam Greenfield*, *Tecnologie radicali. Il progetto della vita quotidiana*, Einaudi, Τορίνο, 2017

